

Elektronik Ticaretin Muhasebeleştirilmesi Ve Vergilendirilmesi Konusunda SMMM'lerin Görüşleri: Sivas İlinde Araştırma¹

*Opinions Of CPA's On Accounting And Taxation Of Electronic Commerce: Research
In Sivas*

Yüksel AYDIN*
Hilal DÜNDAR**

ÖZ

Bu çalışmada, elektronik ticaretin (e-ticaret) tüm yönleri ile incelenmiş, muhasebeleştirme ve vergilendirme konularına değinilmiştir. Sivas ilinde e-ticaret yapan firmalar hakkında bilgi toplanarak bunların muhasebe ve vergi konusunda yaşadıkları olumlu veya olumsuz durumlar değerlendirilmiştir. Araştırmada veri toplama yöntemlerinden biri olan anket yöntemi kullanılmıştır. Sivas Serbest Muhasebeciler ve Mali Müşavirler Odası'na kayıtlı 329 üyeden aktif olarak mesleğini icra eden 232 üyenin 84 tanesine yapılmıştır. Muhasebesini tuttukları firmalardan e-ticaret yapan olup olmadığı sorulmuş ve alınan cevaba göre e-ticaret yapan firma bilgileri ile cevaplamaları istenmiştir. Uygulamamızın sonucu SPSS programı kullanılarak çalışmamızda yer almıştır. Sonuç olarak e-ticaretin işletme muhasebe düzenine yenilikler getirdiği ve yeni terimleri bünyesine kattığı, kaydetme düzeninden raporlama düzenine kadar birçok değişikliği beraberinde getirdiği gerçeği ile değişen bu düzenin kurallarının konması ve uygulamada birlikteliğin sağlanması açısından kanun koyuculara ve bu konuda çalışma yapan kurum ve kuruluşlarımıza önemli işler düşmektedir.

ANAHTAR KELİMELER

Elektronik Ticaret, Elektronik Ticaretin Muhasebeleştirilmesi, Vergilendirme.

ABSTRACT

Within the scope of the study, the relevance of accounting and taxation issues to all aspects of electronic commerce has been examined. In Sivas province, information about the firm that makes electronic commerce is collected, after that the positive and negative situations they have encountered in accounting and tax matters have been evaluated. Survey method which is one of the data collection methods was used in the research. There are 329 registered members of Sivas Chambers of Certified Public Accounts. These surveys were made with 84 of 232 members who are active in their professional activities. They were asked whether they were doing electronic commerce from the companies they were responsible for. They were asked to answer questions about the firm that made the electronic commerce according to the first answer. The answers given to the questionnaires were evaluated using the SPSS program and included in our study. As a result of the study, it was determined that electronic commerce brought innovations to the business accounting system and added new terms to the business. In addition, electronic commerce has made many changes, from registration to reporting. There are important tasks for legislators and institutions and organizations which working on this issue to establish rules of changing order and to ensure cohesion in practice.

KEYWORDS

Electronic Commerce, Accounting of Electronic Commerce, Taxation.

¹ Elektronik Ticaretin Muhasebeleştirilmesi Ve Vergilendirilmesi Konusunda SMMM'lerin Görüşleri: Sivas İlinde Araştırma adlı tezden oluşturulmuştur.

Makale Gönderim Tarihi: 20/03/2018

* Dr.Öğr.Üyesi, Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, yaydin@cumhuriyet.edu.tr

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, hilals5887@gmail.com

Kabul Tarihi: 30/04/2018

GİRİŞ

Günümüzdeki küresel dünyada en önemli gelişmelerden biri teknolojidir. Teknolojinin gelişmesi ile ortaya çıkan internet yaşamımızın her aşamasına yerleşmiştir. Gelişen bilgi toplumunda yer alabilmek için teknolojik gelişmelere ayak uydurmak ve bundan faydalanmak gerekir. Teknolojik gelişmeler başta kurumları etkisi altına almaktadır. Bunun sonunda sanal işletmeler ortaya çıkmıştır. Bu gelişmeler geleneksel işletmelerinde sanal ticarete yönelmesine neden olmuştur. Ayrıca e-ticaretin maliyetleri azaltması, fazla müşteriye ulaşılabilmesi gibi birtakım özellikleri işletmeleri küresel rekabete teşvik eder. Gelişen teknoloji ve yapılan değişimlerden işletmelerin temel fonksiyonları da etkilenmeye başlanmıştır. Bunlardan birisi de muhasebedir.

Bu çalışmamızın temelinde sanal ortamda yapılan satış işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve vergilendirilmesi vardır. Araştırmada yaptığımız anket çalışması ve buna ait sonuçlar yer almaktadır.

1.ELEKTRONİK TİCARETİN TANIMI

İletişim ve bilgi alanında yaşanan hızlı gelişmeler, ticari faaliyetler için gerekli olan bilgi ve belgelerin elektronik ortama geçirilerek işlemlerin bu elektronik ortamda yapılabilmesine imkân sağlamış ve elektronik ticaret kavramını önemini artırmıştır. Geleneksel ticarete önemli bir alternatif olan elektronik ticaret farklı kaynaklarda farklı açılardan tanımlanmıştır. Yapılan tanımlardan bazıları şöyledir.(Yükü, Gönen 2009: 2)

WTO (Dünya Ticaret Örgütü)'nun yaptığı tanıma göre e-ticaret; mal ve hizmetlerin üretim, reklam, satış ve dağıtımlarının telekomünikasyon ağları üzerinden yapılmasıdır. (Yeşil 2008: 17)

AVRUPA KOMİSYONU' nun tanımına göre ise e-ticaret; işletmelerdeki ticari faaliyetleri elektronik olarak yapmaktır. Bu faaliyetler ses, metin ve video verilerinin elektronik olarak işlenmesi ve aktarılmasına dayanır. E-ticaretin kapsamı mal ve hizmet alımı ve ödemelerinin sayısal olarak yapılmasıdır. Hem mal ve hizmetleri hem de geleneksel faaliyetlerin ticaretini kapsayan faaliyetlerdir. (Altuntaş 2011: 5)

ETTK (Elektronik Ticaret Koordinasyon Kurulu) 1998'in Mayıs ayında yapılan Hukuk Çalışma Grubu raporunda e-ticaret; bireyler ve kurumların açık ağ (internet) ya da sınırlı sayıda kullanıcı tarafından ulaşılabilen kapalı ağ ortamlarında yazı, ses ve görüntü biçimindeki sayısal bilgilerin işlenmesi, iletilmesi ve saklanması temeline dayanan ve bir değer yaratmayı amaçlayan ticari işlemlerin tümünü ifade etmektedir diye tanımlanmıştır. (Parlakaya 2005: 169)

Yapılan tanımlara bakılarak elektronik ticareti, bireyler, özel ve kamu kurumlarının birbiriyle ve kendi bünyelerindeki üretim, tüketim, iş ve yönetim gibi birtakım faaliyetlerinin elektronik araçlar kullanılarak açık ve kapalı ağlar üzerinden; ses, görüntü ve metinlerin elektronik olarak işlenmesi, iletilmesi ve saklanmasını kapsayan ticari işlemler olarak ifade edebiliriz. (Yeşil 2008: 19)

2. TÜRKİYE'DE ELEKTRONİK TİCARET UYGULAMALAR

Türkiye'de e-ticaret uygulaması ilk olarak bankalar ile Merkez Bankası arasında 1992 yılında başlatılan EFT (Elektronik Fon Transferi)'dir. 1997 yılının Ağustos ayında Bilim ve Teknoloji Kurulu toplanmış ve alınan karara göre e-ticaret ağının kurulmasına karar vermiştir. Bu karar ile aynı yıl içerisinde TÜBİTAK, Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapı Planı(TUENA)'na başlamıştır. Yapılan bu proje ile Türkiye'de bilgi alt yapısını ortaya koyar ve kamunun bu konudaki yaklaşımını gösterir. Daha sonralarda özel sektör, kamu sektörü, üniversite katılımcıları ve Rekabet Kurumu'ndan da temsilci ile birlikte Elektronik Ticaret Koordinasyon Kurulu(ETKK) kurulmuştur. (Topcu 2008: 95)

Türkiye'de öncü e-ticaret sitelerinden bazıları hepsiburada.com, gittigidiyor.com ve sahibinden.com' dur. Bu sitelerin şuanda uyguladığı e-ticaret uygulaması B2C (işletme-tüketici) satış biçimidir. Fakat dünya uygulamasına bakıldığında e-ticaretin çoğunluğunu B2B (işletme-işletme) oluşturmaktadır. Türkiye'de büyük şirketlerden başlayarak birçok firmanın tedarikçisi ve bayileri ile olan ilişkilerini elektronik ortama taşımalarıyla birlikte B2B'yi görmeye başlayacağız (Doğaner 2007: 67).

Türkiye'de internet kullanıcı sayısı 2016 yılı itibariyle 46,2 milyon, internet penetrasyonu % 58 olmuştur. 2020 yılı tahminlerine göre internet kullanıcısının 62 milyon kişiye internet penetrasyonunun da % 76'lara çıkması beklenmektedir. Türkiye'deki e-ticaret hacmi 2016 yılı itibari ile 17.500.000.000 TL'ye ulaşmıştır. E-ticaretin perakende içerisindeki payı dünyada %8,5 olmasına rağmen Türkiye'de ise bu pay %3,5'dur. Bu da Türkiye'nin daha çok çalışması anlamı taşımaktadır. (<http://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/download/> Erişim tarihi: 19.10.2017)

Bankalar arası Kart Merkezinin verilerine göre 2016 yılında e-ticarette kart kullanılarak ödeme yapılan işlem sayısı 365.272.078 adet işlem tutarı 112.434,98 TL'dir. 2017 yılı Eylül ayı itibariyle işlem sayısı 111.115.121 adet, işlem tutarı ise 40.627,05'dir.

3. ELEKTRONİK TİCARETİN VERGİLENDİRİLMESİNDE YAŞANAN TEMEL SORUNLAR

Günümüzde en büyük ekonomik gelişmelerden olan e-ticaretin vergilendirilmesi konusunda bazı sorunlar yaşanabilmektedir. Bu sorunlar e-ticaretin sınır tanımaksızın gerçekleştirilmesinden kaynaklı olarak uluslararası vergi hukuku açısından elde edilen gelirin vergilendirilememesinden dolayı oluşmaktadır. E-ticaretin niteliğinden kaynaklı sorunlar da bulunmaktadır. E-ticaretin vergilendirilmesinde yaşanan bu sorunlar vergi denetiminin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesini zora sokan başlıca sorunlardır. E-ticaretin vergilendirilmesinde karşılaşılan temel sorunları sıralayacak olursak (Saraç, 2006: 154);

- Ülkeler arasında gelirin nasıl vergilendirileceği konusunda yaşanan belirsizlikler,
- E-ticaret ortamının vergi denetimini güçleştirilmesi olasılığı yüksek olduğundan yeni denetim yöntem ve tekniklerine gereksinim duyulmasıdır,
- Web sitesini barındıran sunucu bilgisayarların “web sunucu” ülkeler itibarıyla vergilendirme konumunun farklılık arz etmesi,
- Elektronik ortamda elde edilen delillerin tanınması açısından yasalardaki değişikliklere gereksinim duyulması,
- Veri iletişim alt yapısının ulusal ve uluslararası rekabete alınması konusundaki belirsizlik.

Kaynak ülkenin tespitinin zor olmasından ötürü e-ticaret faaliyetlerinin vergilendirilmesi hangi ülkenin vergi mevzuatına göre vergilendirileceği belirlenmemektedir. Web sunucular uzaktan kontrol edilebildikleri için vergi avantajına sahip birçok yerde kurulabilirler. Bunun sonucunda firma ya da kuruluşun vergisel avantajlarından dolayı web sitesi konuk eden firmalar ile çalışmayı tercih etmektedirler. Dolayısıyla elde edilen gelirlerin vergi dışı kalmasına neden olmaktadır. Ayrıca e-ticaret faaliyetleri vergi denetimini güçleştirmektedir. Bunun nedeni ise teknolojik kökenli bir alan olan e-ticaret sürekli yenilenmekte ve gelişmektedir. Bu durumda beraberinde mevcut yasa ile düzenlenen uygulamaları yetersiz bırakmaktadır (Organ, Çavdar 2012: 67).

4. E-BELGE UYGULAMASINA GENEL BİR BAKIŞ

Öncelikle e-İşlemlerden e-Fatura uygulaması kapsamında EFKS, e-Arşiv Fatura ve e-İrsaliyeden bahsedilmektedir (Tektüfekçi 2017: 80). Maliye Bakanlığı VUK’ dan aldığı yetki ile e-fatura uygulamasına yönelik 397, 421, 424, 433, 447, 448 ve 454 Sıra No.lu VUK. Genel Tebliği ve 421 Sıra No.lu Tebliğe ilişkin açıklamaların yer aldığı VUK.. 58/2013.03 Sayılı VUK. sirküsü yayınlamıştır (Gökçen, Özdemir 2016: 148).

4.1. Elektronik Fatura Kayıt Sistemi ve E-Fatura Kavramı

Elektronik Fatura Kayıt Sistemi (EFKS) kurum ve kuruluşların düzenledikleri faturalarda bulunan bazı bilgilerin, belirlenen uygulama ve veri standartları çerçevesinde Gelir İdaresi Başkanlığı sistemine aktarılmasıyla faturalara ait ikinci nüshaların kâğıt olarak saklanması zorunluluğunu ortadan kaldırmaktadır. Böylece alıcılara verilmek için hazırlanan birinci nüsha faturaların da güvenli elektronik imzalı dijital belge oluşturulmasına imkân sağlamaktadır. GİB 2008 yılında e-fatura ile ilgili yapmış olduğu çalışmalar kapsamında Avea, Bursa Şehir içi Doğalgaz Dağıtım, Tnet, Turkcell, Türk Telekom ve Vodafone şirketleri ile protokol imzalamıştır <http://www.efatura.gov.tr/efkshakkında.html> (erişim 04 Mart 2018).

EFKS ile faturalara ait ikinci nüshaların kâğıt ortamında muhafaza ve ibraz yükümlülüğü ortadan kalkmaktadır. Firma tarafından düzenlenen faturalar alıcılara kâğıt veya elektronik ortamda ulaştırılabilmektedir. Düzenlenen faturaların alıcılara elektronik ortamda iletilmesi aşamasında PDF formatı tercih edilmektedir. Bu durumda e-faturanın temelleri oluşturmuştur (Yıldırım 2013: 115-145). E-fatura veri format ve standardı Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından oluşturulan, VUK. açısından faturada olması gereken bilgileri bulunduran, satıcı ve alıcı arasındaki iletişimi merkezî bir ortamda gerçekleştirilmesini sağlayan elektronik bir belgedir (Doğan 2013: 55).

4.2. E-Arşiv Fatura Uygulaması

E-Arşiv; Tebliğ’deki şartlara uygun biçimde elektronik ortamda oluşturulan faturanın, elektronik ortamda muhafaza ve ibraz edilmesidir. E-Arşiv Uygulaması ise; GİB tarafından belirlenen standartlara uygun olarak faturanın elektronik ortamda oluşturulması, elektronik ortamda muhafazası, ibrazı ve raporlamasını kapsayan uygulamadır (Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 433), 30.12.2013 Tarih ve Mükerrer 28867 Sayılı Resmi Gazete: 2.). E-Arşiv uygulamasından faydalanmak isteyen mükelleflerin, öncelikle e-Fatura

uygulamasına kayıtlı olmaları gerekmektedir. EFKS kapsamında faturalarını elektronik ortamda oluşturma ve muhafaza izni almış olan mükellefler, 01.04.2015 tarihinden geç olmamak üzere GİB' in bildireceği tarihe kadar internet üzerinden mal ve hizmet satışı yapan ve 2014 yılı gelir tablosu brüt satış hasılatı tutarı 5 milyon lira ve üzerinde olan mükelleflerin, en geç 01.01.2016'e kadar e-Arşiv Uygulamasına geçmeliydiler (Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 433): 13. Değişiklik Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 433)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Sıra No: 443), 30.12.2014 Tarih ve 29221 Sayılı Resmi Gazete: 9.). Buna göre; 2014 yılında internet satışı bulunanlar en geç 01.01.2016'da, 2015 yılında satışı bulunanlar ise 01.01.2017'de bu uygulamaya geçmeliydiler (İnternet Satışı Yapan Mükelleflerin E-Arşiv Uygulamasına Geçiş Rehberi, 2015: 2).

4.3. E-İrsaliye Uygulaması

GİB e-Fatura Paketi ve kılavuzları kapsamında ilk yayım tarihi olarak 10.11.2016 tarihi itibarıyla UBL-TR v1.2 (UBL 2.1 Türkiye Özelleştirmesi) paketinde *UBL-TR Sevki İrsaliyesi* taslak şeklinde yer almıştır (UBL-TR (Sevki İrsaliyesi-Despatch Advice) Taslağı, Versiyon: 0.1, 2016; UBL-TR (İrsaliye Yanıtı-Receipt Advice) Taslağı, Versiyon: 0.1, 2016). Böylelikle e-Fatura ile birlikte düzenlenen yardımcı belge *e-İrsaliye* uygulaması, zorunluluk esaslı olmaksızın isteğe bağlı olarak 01.01.2017 tarihinden itibaren uygulamaya geçmiştir. Elektronik ortamda düzenlenen belgelerden sonra defter düzeni incelenebilir (Tektüfekçi 2017: 82).

5. ELEKTRONİK TİCARETİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

İnternet kullanılarak e-ticaret yapılmaya başlanmasıyla ticarete yeni uygulamalar ortaya çıkmıştır. Bu uygulamalar için hukuka uygun yeni yasal düzenlemeler yapılması gerekir. E-ticarette birlikte yeni terimler ortaya çıkmıştır. Bu terimlerde farklı algılamalar olmuştur. Şirketlerin başka servislerinde olduğu gibi muhasebede de farklı yorumlar yapılmış ve farklı uygulamalar ortaya çıkmıştır (Canbaz 2006: 67).

Henüz yeni olan e-ticaret; işlemlerinin muhasebeleştirilmesine yol göstermek için geleneksel ticaretten farklı bir yasal altyapı oluşumu devam etmektedir. Mevcut yasal düzenlemeler, her gün biraz daha artan e-ticaret hacmine bağlı olarak artan muhasebeleştirmeye yetersiz kalmaktadır. Düzendeki aksaklıkların giderilmesi için kanunlarda zamanla değişikliklere gidilmiştir. Ama e-ticaret işlemlerinin muhasebesi temel olarak yine geleneksel ticaretin muhasebe kurallarına dayanmaktadır (Genç 2013: 61).

E-ticaretin içeriğinde bulunan web sitesi oluşturma, domain isimleri, soyut şirket varlıkları, puanların kullanımı, elektronik ortamdaki belgeler ve bunların değiştirilebilirliği ve tüm bunların muhasebeleştirilmesi konusunda çok sayıda düşünceler vardır. Birçok şirketin farklı ülkelerde web sitesinin olduğu farklı ülkelere satışlar yapıldığı hatırlanırsa, özellikle vergi hukuku açısından çözüme kavuşması gereken sorunların varlığı kaçınılmazdır (Canbaz 2006: 68).

6. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Günümüzde e-ticaretin önemi her geçen gün artmaktadır. Bu bölümde söz konusu çalışmalardan ve bulgulardan kısaca bahsedilecektir.

Tektüfekçi (2017) yapmış olduğu çalışmada, Türkiye'deki e-Dönüşüm sürecinde, e-Belge ve e-Defter uygulamaları yasal çerçevede ele alarak, söz konusu e-Muhasebe uygulamalarına yönelik ilk ve güncel örneklerle yer verilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, öncelikle konuya ilişkin yazın taraması yapılmış, ardından Türkiye uygulaması başlangıç aşamasından günümüze değin gelen süreç tarafımızca yapılan web tabanlı araştırma sonucu elde edilen betimleyici istatistik bulgularıyla değerlendirilmiştir. Ayrıca GİB tarafından onay alınmış ve seçilmiş yazılımların e-Fatura çözümleri, e-Arşiv çözümleri ve e-Defter çözümleri örnek olay tekniğiyle sunulmuştur.

Gökçen ve Özdemir (2016) yapmış oldukları çalışmada, teknoloji alanında yaşanan gelişmeler ile muhasebe dünyasına yeni uygulamalar girmesi sonucunda bu uygulamaların en son örneği e-defter ve e-fatura uygulaması üzerinde durmuşlardır. Yasal zorunluluk olarak uygulamaya başlanılan e-defter ve e-fatura uygulaması beraberinde birçok avantajı ve dezavantajı getirmektedir. İşletmelere sağlamış olduğu avantajların başında kolay erişim, arşivleme, maliyet gelirken dezavantaj olarak altyapı yetersizliği, güvenlik, yasal zorunluluk olarak ifade etmişlerdir.

Genç (2013) yapmış olduğu çalışmada, e-ticaret işlemlerinin vergilendirilmesi ve muhasebeleştirilmesine yönelik bir uygulama amaçlanmıştır. Türkiye'de e-ticaretin gelişerek yerleşmesi için yapılan çalışmalarla birlikte bunların uygulamaya geçirilmesinin bir an önce yapılması ve uluslararası standartların bir an önce yakalanması e-ticaretin gelişmesi açısından önem taşımaktadır. E-ticaretin işlemlerini sağlayacak olan bilişim sektörü uzmanlarının yetiştirilmesi için gerekli altyapı yatırımlarının artırılarak sürdürülmesi ve teşvik edilmesi sağlanmalıdır görüşlerine yer verilmektedir.

Altuntaş (2011) yapmış olduğu çalışmada, e-ticaretin muhasebeleştirilmesi ve vergilendirilmesi sorunları üzerinde durulmuştur. E-ticaret yapan işletme sayısının artmasıyla, muhasebe bilimine olan ihtiyaç artmaktadır. E-ticaret işlemlerinin öneminden dolayı, muhasebeleştirme ve vergilendirme işlemlerinde bazı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada da, e-ticaret işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve vergilendirilmesi ile ilgili sorunlar belirlendikten sonra çözüm önerileri getirilmiştir. Yapılan uygulama ile uygulama yapılan firma bünyesinde, konuyla ilgili sorunlar belirlenip, çözüm önerileri sunulmuştur.

Kangal (2010) yapmış olduğu çalışmada, muhasebe uygulamaları açısından işletmelerde e-ticareti değerlendirerek işletmelerdeki e-ticarete yönelik bir araştırma yapmıştır. Anket yöntemi ile yapılan bu çalışmada, toplanan veriler doğrultusunda işletmelerin e-ticarete yönelik tutum ve beklentileri ortaya konmaya çalışılmıştır. Sonuç itibarıyla, e-ticaretin yaygınlaştırılması için gerekli teknik ve idari yapının kurulması, hukuki düzenlemelerin gerçekleştirilmesi, e-ticaretin özendirilmesi ve ulusal politika ve uygulamaların uluslararası politikalar ve uygulamalarda uyumunun sağlanması gerekmektedir. Bu nedenle, kamu ve özel kesime büyük görevler düşmektedir sonuçlarına ulaşılmıştır.

Aslandere (2010) yapmış olduğu çalışmada, Karaman ilinde Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Bilgi Ağı (KOBİ-NET)'na üye olan firmalarda e-ticaretin uygulanma durumunu, faydalarını ve karşılaşılan sorunlarını belirlemek amacıyla bir uygulama çalışması yapılmıştır. Çalışmada veriler anket ve mülakat yöntemi ile elde edilmiştir. Yapılan çalışma sonucunda, araştırma kapsamındaki firmaların çoğunluğunda e-ticaretin uygulanmadığı görülmüştür. Firmalar genel olarak e-ticaret yapmama sebebi olarak ürün portföylerinin uygun olmaması etkenini göstermişlerdir. Ayrıca firmaların çoğunluğunun gelecekte e-ticaret yapmaya meyilli oldukları tespit edilmiştir sonuçlarına ulaşılmıştır.

Karabulut (2009) yapmış olduğu çalışmada, e-ticaret uygulamalarının muhasebeleştirilmesi denetimi ve vergi sorunları üzerine bir çalışma yapılmıştır. Sonuç olarak ülkemiz açısından coğrafi sınırları ortadan kaldıran ve zaman kavramını değiştiren e-ticaretin küreselleşme sürecinin yarattığı olanak ve fırsatlarla birlikte değerlendirilerek dikkatli bir şekilde ele alınması, zaman kaybetmeden uluslararası politikalarla uyumlu ancak ulusal çıkarları gözetken yaklaşımlarla yeni ekonomik düzene uyum sağlanması gerekmektedir görüşlerine ulaşılmıştır.

Yükçü ve Gönen (2009) yapmış oldukları çalışmada, Türkiye'de e-ticaretin muhasebeleştirilmesine ilişkin uygulama önerileri sunmuşlardır. E-ticaret konusunda yaşanan hızlı gelişmeler, ülkemizde, fiziksel alt yapı yetersizliğinin giderilmesini ve gerekli yasal düzenlemelere ilişkin çalışmaların bir an önce başlatılmasını zorunlu kılmaktadır. E-ticaret kavramından maksimum derecede fayda sağlayabilmeleri için Türkiye de dahil olmak üzere tüm ülkelerin başta hukuksal ve teknik altyapıları yanında vergi sistemlerini de kapsayacak biçimde yeniden yapılanmaları gerekmektedir. Özellikle uluslararası e-ticaret işlemlerinde sorumlulukların belirlenmesi için yasal düzenlemelere gereksinim duyulmaktadır sonuçları çıkarılmıştır.

Ceran ve Çiçek (2007) yapmış oldukları çalışmada, e-ticaretin vergilendirilmesine ilişkin TVS'de katma değer vergisi açısından bir değerlendirme sunmuşlardır. TVS açısından e-ticaretin vergilendirilmesinde KDV ile ilgili bir değerlendirme yapıldığında; dijital ürünlerin Türkiye'ye gönderilmesi durumunda vergi idaresi tarafından belirlenmesinin olanaksız olması ve varış ülkesi ilkesinin geçerli olmasından dolayı, KDV malın tüketildiği ülkedeki tüketicilerden değil de, satıcılardan tahsil edilmektedir. Bu durum ise, bu alandaki sorunları daha da karmaşıklştırmaktadır. Bu nedenle günümüzde KDV, e-ticaret açısından çözüme ulaştırılması gereken öncelikli konu haline gelmiştir. Bu açıdan AB'de malların ve hizmetlerin serbest dolaşımını doğrudan etkilemesi dolayısıyla vergilendirme alanında uyumlaştırma çalışmaları dolaylı vergilendirme alanında ve tüketim üzerinden alınan KDV üzerinde yoğunlaşmıştır sonuçlarına ulaşılmıştır.

Parlakkaya (2005) yapmış olduğu çalışmada, e-ticaret ve muhasebe uygulamalarına etkileri konusunda e-ticaretin işletme süreçleri ve işlemlerinde meydana getirdiği değişikliklerin muhasebe sistemleri üzerindeki etkileri incelenmektedir. E-ticaret yapan işletmelerde kullanılan bilgisayar programları da, muhasebe uygulamasını etkilemektedir. Bilgisayar programında; muhasebe, stok, üretim vb. modüllerin entegre çalışır hale gelmesi, daha da iyisi bunların tam entegrasyonunun olduğu e-ticareti de kapsayan Kurumsal Kaynak Planlama sistemlerinin kullanılmasıyla siparişin verildiği andan ürünün teslimine kadar gerçekleşen tüm işlemler bilgisayar programı tarafından otomatik olarak gerçekleştirilecektir. Bu durum işletmeler için çalışan ve belge sayısında ve buna bağlı olarak maliyetlerde önemli ölçüde azalmaya ve işlemlerin güvenilirliğinin arttıracaktır sonuçlarına varılmıştır.

7. ARAŞTIRMA

7.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı sanal ortamda yapılan satış işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve vergilendirilmesinde yaşanan sorunlardan doğmuştur. Sivas ilinde e-ticaret yapan firmalar hakkında bilgi toplanarak bunların muhasebe ve vergi konusunda yaşadıkları olumlu veya olumsuz durumların değerlendirilmesi üzerine bir araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda e-ticaret için önemli olan güvenlik sorununa değinmek ayrıca e-ticarette muhasebe düzeni ve e-ticaretin vergilendirilmesinde yaşanan sorunlara çözüm önerileri getirilmesi amaçlanmıştır.

7.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Yapılan araştırma, 2016 yılı Kasım ayında Sivas Serbest Muhasebeciler ve Mali Müşavirler Odası'na kayıtlı olan 329 üyeden, aktif olarak mesleğini icra eden 232 üyeyi kapsamaktadır. Örneklem oluşturulurken %95 güven düzeyinde, %5 güven aralığında 84 Serbest Muhasebeci Mali Müşavir örnekleme alınmıştır.

Örneklem yöntemi olarak olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme kullanılmıştır. Kolayda örnekleme yöntemi ise; ankete cevap veren herkesin örneğe dâhil edilmesidir (Karagöz 2014: 155). Bireylere daha hızlı ve kısa zamanda ulaşılabilmesi için bu yöntem tercih edilmiştir. Bu yöntemler ile toplam 84 Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavir anket formu uygulanmıştır. Araştırma 2016 yılının Kasım ayında uygulamaya başlanılmış 2017 yılının Mart ayında bitirilmiştir.

7.3. Araştırmada Kullanılan İstatistiksel Yöntemler

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Anket formu hazırlanırken kaynak taraması yapılmıştır. Yapılan kaynak taraması sonucunda 2006 yılına ait tezlerden Fatih Söylemez ve Serdar Canbaz'ın çalışmalarından yararlanarak ölçek geliştirilmiştir. Uygulanan anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde e-ticaret yapan firma bilgilerinin yer aldığı 8 soru yer almaktadır. İkinci bölümde ise serbest muhasebeci mali müşavirlerin e-ticarete yönelik görüşlerini ölçen 20 soru yer almaktadır. Anket formunda yer alan 20 ifadeye kesinlikle katılmıyorum düzeyinden kesinlikle katılıyorum düzeyinde Beşli Likert ölçeği kullanılmıştır.

Anket uygulanırken yüz yüze tekniği kullanılmıştır. Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerden muhasebesini tuttıkları firmaların, e-ticaret yapıp yapmadıkları sorulmuştur. Alınan cevaba göre e-ticaret yapan firma bilgileri ile anket cevaplanmıştır.

Araştırmada uygulanan anket ile elde edilen veriler SPSS-22 paket programı ile analize tabi tutulmuştur. Crosstab (çapraz tablo) analizi ile değişkenler arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Crosstab (çapraz tablo) analizi ise; iki veya daha fazla değişkenin birbiri üzerindeki dağılımlarını gösteren gelişmiş tablo yapılarıdır. Ayrıca e-ticaret yapan firmaların e-ticaretin uygulanmasına yönelik düşüncelerinin firma bilgilerine göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği nonparametrik testlerden olan ki kare testi ile analiz edilmiştir. Ki kare testi ise; gözlenen frekansların belirli bir hipoteze veya teorik bir dağılıma uyum gösterip göstermediği belirlemek için kullanılır (Karagöz 2011: 283).

8. ARAŞTIRMADA ELDE EDİLEN BULGULAR

SMMM'lerin verdikleri cevaba göre e-ticaret yapan firmaların istatistiksel dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1: E-Ticaret Yapan Firmaları Tanıtıcı İstatistikler

FREKANSLAR		N	%	FREKANSLAR		N	%
Faaliyet Alanı	Otomotiv	3	3,57	Faaliyet Yılı	1980 Ve Öncesi	6	7,14
	Tekstil	12	14,29		1981 - 1990 Arası	13	15,48
	Gıda	24	28,57		1991 - 2000 Arası	26	30,95
	Elektronik	13	15,48		2001 - 2010 Arası	23	27,38
	Hizmet	18	21,43		2011 Ve Sonrası	16	19,05
Dİğerleri	14	16,67					
Sektör	İmalat	4	4,76	Sermaye	10.000 TL'nin Altı	5	5,95
	Perakende	38	45,24		10.000 - 49.999 TL	15	17,86
	İmalat/Perakende	16	19,05		50.000 - 99.999 TL	29	34,52
	Hizmet	26	30,95		100.000 TL ve Ustu	35	41,67
Firma Hukuki Yapısı	Şahıs İşletmesi	32	38,1	İthalat İhracat Durumu	Yapmıyor	68	80,95
	Sermaye İşletmesi	52	61,9		İthalat Yapıyor	4	4,76
					İhracat Yapıyor	4	4,76
					İthalat/İhracat Yapıyor	8	9,52
Çalışan Sayısı	1-9 Kişi	32	38,1	Muhasebe Kayıtları	İşlt. İçi Muh. Servisinde	23	27,38
	40-49 Kişi	26	30,95		SMMM tarafından bürosunda	61	72,62
	50-99 Kişi	17	20,24				
	100-499 Kişi	7	8,33				
	500 Ve Daha Fazla Kişi	2	2,38				

Tablo 1'de verilen verilerin çoğunluk değerlerine göre; e-ticaret yapan firmaların faaliyet alanlarına bakıldığında %28,57'sini gıda sektörü oluşturmaktadır. Firmaların %45,24'ü perakende sektöründe öne çıkmaktadır. Firmaların %61,9'unun sermaye işletmesi olduğu görülmektedir. Çalışan sayılarına bakıldığında firmaların %30,95'i 10 ile 49 arasında personel istihdam etmektedir. Firmaların %30,95'i 1991 ile 2000 yılları arasında faaliyete başladığı görülmektedir. Firmaların %41,67'si 100.000 TL'nin üzerinde sermaye büyüklüğüne sahip olduğu görülmektedir. Firmaların %80,95'i ithalat ve ihracat yapmazken, %9,52'si hem ithalat hem ihracat yapmaktadır. Sivas ilinde faaliyet gösteren firmalar dış piyasada etkin değillerdir. Firmaların %72,62'si ise işletme dışında serbest muhasebeci ve serbest muhasebeci mali müşavir bürosunda muhasebe kayıtlarını tutmaktadır. Firmalar küçük ölçekli olduğu için ekstra eleman çalıştırma maliyetine katlanmak istememektedirler.

8.1. Katılımcıların Elektronik Ticaret ile İlgili Düşünceleri

Anket formunun ikinci bölümde yer alan 20 soruya kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum şeklinde cevaplamaları istenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 2: Katılımcıların E-Ticaret ile İlgili Düşünceleri

		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
1. Elektronik ticaretin muhasebesi konusunda yeterli yayın vardır.	Sayı	15	31	18	15	5	84
	%	17,86	36,90	21,43	17,86	5,95	100
2. Elektronik ticarete en çok kullanılan ödeme yöntemi kredi kartıdır.	Sayı	55	25	4	-	-	84
	%	65,48	29,76	4,76	-	-	100
3. Elektronik ticaretin denetimi için yetişmiş denetçiler yoktur.	Sayı	8	26	32	16	2	84
	%	9,52	30,95	38,10	19,05	2,38	100

Tablo 2 Devamı

4. Elektronik ortamda somut varlıkların dışında soyut varlıklarında(şarkılar, e-kitap vs.) satışının yapılması muhasebe açısından sorun teşkil eder.	Sayı	21	17	22	14	10	84
	%	25,00	20,24	26,19	16,67	11,90	100
5. Elektronik ticaretin yeterince güvenli olduğunu düşünüyorum.	Sayı	12	32	18	21	1	84
	%	14,29	38,10	21,43	25,00	1,19	100
6. Alışveriş sırasında kullanılan puanlar muhasebeleştirme işlemini zorlaştırmaktadır.	Sayı	23	35	18	7	1	84
	%	27,38	41,67	21,43	8,33	1,19	100
7. Elektronik ticaret mevzuatı yeterlidir.	Sayı	6	21	32	18	7	84
	%	7,14	25,00	38,10	21,43	8,33	100
8. Elektronik ortamda tutulan muhasebe kayıtları üzerinde değişiklikler yapılarak şirketler zarara uğratılabilir.	Sayı	13	14	23	25	9	84
	%	15,48	16,67	27,38	29,76	10,71	100
9. Yetişen elemanlar elektronik ticaretin vergisi ve muhasebesi konusunda yeterli bilgiye sahiptir.	Sayı	5	20	25	24	10	84
	%	5,95	23,81	29,76	28,57	11,90	100
10. Elektronik ticaret vergisel açıdan desteklenmelidir.	Sayı	26	31	14	9	4	84
	%	30,95	36,90	16,67	10,71	4,76	100
11. Elektronik ticarete belge ve defterler düzenli bir şekilde tutulmaktadır.	Sayı	27	29	15	10	3	84
	%	32,14	34,52	17,86	11,90	3,57	100
12. Elektronik ticarete olan boşluklar nedeniyle vergi kaçırma ve vergiden kaçınma artmıştır.	Sayı	11	16	18	29	10	84
	%	13,10	19,05	21,43	34,52	11,90	100
13. Elektronik ticaretin yeni bir uygulama olması ve tam oturmaması nedeniyle şirketlerin farklı muhasebe kayıtları tutma olasılığı vardır.	Sayı	15	33	24	11	1	84
	%	17,86	39,29	28,57	13,10	1,19	100
14. Mevcut muhasebe standartları e-ticaret işlemlerinin nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiğinden bahsetmiştir.	Sayı	10	29	25	12	8	84
	%	11,90	34,52	29,76	14,29	9,52	100
15. Sanal ortamda yapılan işlemlerin muhasebesi için yeni muhasebe ilkeleri benimsenmelidir.	Sayı	24	38	10	9	3	84
	%	28,57	45,24	11,90	10,71	3,57	100
16. Vergi Usul Kanununda düzenlemeler yapılarak sanal ortama uyum sağlanması gerekir.	Sayı	26	51	3	4	-	84
	%	30,95	60,71	3,57	4,76	-	100
17. Elektronik ticaret işlemlerinin muhasebesi için muhasebe ilkeleri benimsenmelidir.	Sayı	27	44	7	5	1	84
	%	32,14	52,38	8,33	5,95	1,19	100
18. Elektronik ticaret, firmalara büyük bir rekabet avantajı sağlar.	Sayı	39	25	13	5	2	84
	%	46,43	29,76	15,48	5,95	2,38	100

Tablo 2 Devamı

19. Elektronik ticaret, gelişen teknolojiye ayak uydurarak firmanın devamlılığının sağlanması için önemli bir faktördür.	Sayı	38	30	13	3	-	84
	%	45,24	35,71	15,48	3,57	-	100
20. Elektronik ticaretin uygulanmasında, vergi açısından e-ticareti ön plana çıkaran uygulamalar vardır.	Sayı	11	33	21	17	2	84
	%	13,10	39,29	25,00	20,24	2,38	100

8.2. Elektronik Ticarete Yönelik Görüşlerin Çeşitli Demografik Özelliklere Göre Hipotez Testleri

Katılımcıların e-ticarete ilişkin görüşlerinin firma türlerine göre değişiklik gösterip göstermediği nonparametrik testlerden olan ki kare testi ile incelenmiştir. Bu incelemede görüşlerin tümü yerine kişilerin en çok katıldığı 4 görüş ile en az katıldığı 4 görüşe yer verilerek analiz yapılmıştır. Anket uygulamasında yer alan 20 ifadeden kişilerin en çok katıldığı 4 ifade aşağıdaki gibidir.

Tablo 3: Anket Uygulanan Kişilerin En Çok Katıldığı İfadeler

2. Elektronik ticarete en çok kullanılan ödeme yöntemi kredi kartıdır.	80	95,24
16. Vergi Usul Kanununda düzenlemeler yapılarak sanal ortama uyum sağlanması gerekir.	77	91,67
17. Elektronik ticaret işlemlerinin muhasebesi için muhasebe ilkeleri benimsenmelidir.	71	84,52
19. Elektronik ticaret, gelişen teknolojiye ayak uydurarak firmanın devamlılığının sağlanması için önemli bir faktördür.	68	80,95

Anket uygulamasında yer alan 20 ifadeden kişilerin en az katıldığı 4 ifade aşağıdaki gibidir.

Tablo 4: Anket Uygulanan Kişilerin En Az Katıldığı İfadeler

7. Elektronik ticaret mevzuatı yeterlidir.	27	32,14
8. Elektronik ortamda tutulan muhasebe kayıtları üzerinde değişiklikler yapılarak şirketler zarara uğratılabilir.	27	32,14
12. Elektronik ticarete olan boşluklar nedeniyle vergi kaçırma ve vergiden kaçınma artmıştır.	27	32,14
9. Yetişen elemanlar elektronik ticaretin vergisi ve muhasebesi konusunda yeterli bilgiye sahiptir.	25	29,76

8.2.1. Firmaların Faaliyet Alanları İle Elektronik Ticarete Yönelik Görüşlerin Karşılaştırılması

Firmaların faaliyet alanları ile katılımcıların en çok katıldığı 4 görüş ile en az katıldığı 4 görüş açısından çapraz tablo ve ki-kare testi sonuçları ele alınarak değerlendirme yapılacaktır.

H₀: E-ticarete en çok kullanılan ödeme yöntemi kredi kartıdır görüşü faaliyet alanlarına göre farklılık göstermemektedir.

H₁: E-ticarete en çok kullanılan ödeme yöntemi kredi kartıdır görüşü faaliyet alanlarına göre farklılık göstermektedir.

Sonuçlar tablodaki gibidir:

Tablo 5: Firmaların Faaliyet Alanlarına Göre “E-Ticarette En Çok Kullanılan Ödeme Yöntemi Kredi Kartıdır” Görüşünün Çapraz Tablo Ve Ki-Kare Testi Sonuçları

			Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam	χ^2	P
Faaliyet Alanı	Otomotiv	Sayı	2	1	0	0	0	3	13,939	0,176
		%	66,67	33,33	0,00	0,00	0,00	100		
	Tekstil	Sayı	9	3	0	0	0	12		
		%	75,00	25,00	0,00	0,00	0,00	100		
	Gıda	Sayı	17	7	0	0	0	24		
		%	70,83	29,17	0,00	0,00	0,00	100		
	Elektronik	Sayı	10	3	0	0	0	13		
		%	76,92	23,08	0,00	0,00	0,00	100		
	Hizmet	Sayı	9	8	1	0	0	18		
		%	50,00	44,44	5,56	0,00	0,00	100		
	Diğerleri	Sayı	8	3	3	0	0	14		
		%	57,14	21,43	21,43	0,00	0,00	100		
	Toplam	Sayı	55	25	4	0	0	84		
		%	65,48	29,76	4,76	0,00	0,00	100		

Tablo 5'in istatistiki verilerine bakıldığında *e-ticarette en çok kullanılan ödeme yöntemi kredi kartıdır* ifadesine otomotiv sektörünün %100'ü, tekstil sektörünün %100'ü, gıda sektörünün %100'ü, elektronik sektörünün %100'ü, hizmet sektörünün ise %94,44'ü olumlu görüş bildirmişlerdir. Tablodaki sonuçlara göre H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Başka bir deyişle *e-ticarette en çok kullanılan ödeme yöntemi kredi kartıdır* ifadesine işletme bilgilerinden faaliyet alanına göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$).

H_0 : Vergi Usul Kanununda düzenlemeler yapılarak sanal ortama uyum sağlanması gerekir görüşü faaliyet alanlarına göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : Vergi Usul Kanununda düzenlemeler yapılarak sanal ortama uyum sağlanması gerekir görüşü faaliyet alanlarına göre farklılık göstermektedir.

Sonuçlar tablodaki gibidir:

Tablo 6: Firmaların Faaliyet Alanlarına Göre “Vergi Usul Kanununda Düzenlemeler Yapılarak Sanal Ortama Uyum Sağlanması Gerekir.” Görüşünün Çapraz Tablo Ve Ki-Kare Testi Sonuçları

			Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam	χ^2	P
Faaliyet Alanı	Otomotiv	Sayı	1	2	0	0	0	3	12,095	0,672
		%	33,33	66,67	0,00	0,00	0,00	100		
	Tekstil	Sayı	1	10	1	0	0	12		
		%	8,33	83,33	8,33	0,00	0,00	100		
	Gıda	Sayı	8	14	0	2	0	24		
		%	33,33	58,33	0,00	8,33	0,00	100		
	Elektronik	Sayı	4	8	0	1	0	13		
		%	30,77	61,54	0,00	7,69	0,00	100		
	Hizmet	Sayı	7	9	2	0	0	18		
		%	38,89	50,00	11,11	0,00	0,00	100		
	Diğerleri	Sayı	5	8	0	1	0	14		
		%	35,71	57,14	0,00	7,14	0,00	100		
	Toplam	Sayı	26	51	3	4	0	84		
		%	30,95	60,71	3,57	4,76	0,00	100		

Tablo 6'nın istatistiki verilerine bakıldığında *Vergi Usul Kanununda düzenlemeler yapılarak sanal ortama uyum sağlanması gerekir* ifadesine otomotiv sektörünün %100'ü, tekstil sektörünün %91,66'si, gıda sektörünün %91,66'si, elektronik sektörünün %92,31'i, hizmet sektörünün ise %88,89'u olumlu görüş bildirmişlerdir. Tablodaki sonuçlara göre H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Başka bir deyişle *Vergi Usul Kanununda düzenlemeler yapılarak sanal ortama uyum sağlanması gerekir* ifadesine işletme bilgilerinden faaliyet alanına göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$).

H_0 : E-ticaret işlemlerinin muhasebesi için muhasebe ilkeleri benimsenmelidir görüşü faaliyet alanlarına göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : E-ticaret işlemlerinin muhasebesi için muhasebe ilkeleri benimsenmelidir görüşü faaliyet alanlarına göre farklılık göstermektedir.

Sonuçlar tablodaki gibidir:

Tablo 7: Firmaların Faaliyet Alanlarına Göre “E-Ticaret İşlemlerinin Muhasebesi İçin Muhasebe İlkeleri Benimsenmelidir” Görüşünün Çapraz Tablo Ve Ki-Kare Testi Sonuçları

			Kesinlikle katılıyorrum	Katılıyorrum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam	χ^2	P
Faaliyet Alanı	Otomotiv	Sayı	2	1	0	0	0	3	25,633	0,178
		%	66,67	33,33	0,00	0,00	0,00	100		
	Tekstil	Sayı	1	7	4	0	0	12		
		%	8,33	58,33	33,33	0,00	0,00	100		
	Gıda	Sayı	11	10	1	2	0	24		
		%	45,83	41,67	4,17	8,33	0,00	100		
	Elektronik	Sayı	3	7	2	1	0	13		
		%	23,08	53,85	15,38	7,69	0,00	100		
	Hizmet	Sayı	4	12	0	1	1	18		
		%	22,22	66,67	0,00	5,56	5,56	100		
	Diğerleri	Sayı	6	7	0	1	0	14		
		%	42,86	50,00	0,00	7,14	0,00	100		
	Toplam	Sayı	27	44	7	5	1	84		
		%	32,14	52,38	8,33	5,95	1,19	100		

Tablo 7'nin istatistiki verilerine bakıldığında *e-ticaret işlemlerinin muhasebesi için muhasebe ilkeleri benimsenmelidir* ifadesine otomotiv sektörünün %100'ü, tekstil sektörünün %66,66'si, gıda sektörünün %87,50'si, elektronik sektörünün %76,93'ü, hizmet sektörünün ise %88,89'u olumlu görüş bildirmişlerdir. Tablodaki sonuçlara göre H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Başka bir deyişle *e-ticaret işlemlerinin muhasebesi için muhasebe ilkeleri benimsenmelidir* ifadesine işletme bilgilerinden faaliyet alanına göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$).

H_0 : E-ticaret, gelişen teknolojiye ayak uydurarak firmanın devamlılığının sağlanması için önemli bir faktördür görüşü faaliyet alanlarına göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : E-ticaret, gelişen teknolojiye ayak uydurarak firmanın devamlılığının sağlanması için önemli bir faktördür görüşü faaliyet alanlarına göre farklılık göstermektedir.

Sonuçlar tablodaki gibidir:

Tablo 8: Firmaların Faaliyet Alanlarına Göre “E-Ticaret, Gelişen Teknolojiye Ayak Uydurarak Firmanın Devamlılığının Sağlanması İçin Önemli Bir Faktördür.” Görüşünün Çapraz Tablo Ve Ki-Kare Testi Sonuçları

			Kesinlikle katılıyor	Katılıyor	Kararsız	Katılmıyor	Kesinlikle katılmıyor	Toplam	χ^2	P
Faaliyet Alanı	Otomotiv	Sayı	1	1	0	1	0	3	17,881	0,269
		%	33,33	33,33	0,00	33,33	0,00	100		
	Tekstil	Sayı	7	3	2	0	0	12		
		%	58,33	25,00	16,67	0,00	0,00	100		
	Gıda	Sayı	12	7	5	0	0	24		
		%	50,00	29,17	20,83	0,00	0,00	100		
	Elektronik	Sayı	6	5	1	1	0	13		
		%	46,15	38,46	7,69	7,69	0,00	100		
	Hizmet	Sayı	8	9	1	0	0	18		
		%	44,44	50,00	5,56	0,00	0,00	100		
	Diğerleri	Sayı	4	5	4	1	0	14		
		%	28,57	35,71	28,57	7,14	0,00	100		
	Toplam	Sayı	38	30	13	3	0	84		
		%	45,24	35,71	15,48	3,57	0,00	100		

Tablo 8’in istatistiki verilerine bakıldığında *e-ticaret, gelişen teknolojiye ayak uydurarak firmanın devamlılığının sağlanması için önemli bir faktördür* ifadesine otomotiv sektörünün %66,66’sı, tekstil sektörünün %83,33’ü, gıda sektörünün %79,17’si, elektronik sektörünün %84,61’i, hizmet sektörünün ise %94,44’ü olumlu görüş bildirmişlerdir. Tablodaki sonuçlara göre H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Başka bir deyişle *e-ticaret, gelişen teknolojiye ayak uydurarak firmanın devamlılığının sağlanması için önemli bir faktördür* ifadesine işletme bilgilerinden faaliyet alanına göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$).

H_0 : E-ticaret mevzuatı yeterlidir görüşü faaliyet alanlarına göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : E-ticaret mevzuatı yeterlidir görüşü faaliyet alanlarına göre farklılık göstermektedir.

Sonuçlar tablodaki gibidir:

Tablo 9: Firmaların Faaliyet Alanlarına Göre “E-Ticaret Mevzuatı Yeterlidir.” Görüşünün Çapraz Tablo Ve Ki-Kare Testi Sonuçları

			Kesinlikle katılıyor	Katılıyor	Kararsız	Katılmıyor	Kesinlikle katılmıyor	Toplam	χ^2	P
Faaliyet Alanı	Otomotiv	Sayı	0	0	0	3	0	3	28,168	0,105
		%	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00	100		
	Tekstil	Sayı	1	3	5	2	1	12		
		%	8,33	25,00	41,67	16,67	8,33	100		
	Gıda	Sayı	3	7	9	5	0	24		
		%	12,50	29,17	37,50	20,83	0,00	100		
	Elektronik	Sayı	0	4	4	5	0	13		
		%	0,00	30,77	30,77	38,46	0,00	100		
	Hizmet	Sayı	0	4	9	2	3	18		
		%	0,00	22,22	50,00	11,11	16,67	100		
	Diğerleri	Sayı	2	3	5	1	3	14		
		%	14,29	21,43	35,71	7,14	21,43	100		
	Toplam	Sayı	6	21	32	18	7	84		
		%	7,14	25,00	38,10	21,43	8,33	100		

Tablo 9'un istatistiki verilerine bakıldığında *e-ticaret mevzuatı yeterlidir* ifadesine otomotiv sektörünün %100'ü, tekstil sektörünün %25'i, gıda sektörünün %20'si, elektronik sektörünün %38'i, hizmet sektörünün ise %28'i olumsuz görüş bildirmişlerdir. Tablodaki sonuçlara göre H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Başka bir deyişle *e-ticaret mevzuatı yeterlidir* ifadesine işletme bilgilerinden faaliyet alanına göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$).

H_0 : Elektronik ortamda tutulan muhasebe kayıtları üzerinde değişiklikler yapılarak şirketler zarara uğratılabilir görüşü faaliyet alanlarına göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : Elektronik ortamda tutulan muhasebe kayıtları üzerinde değişiklikler yapılarak şirketler zarara uğratılabilir görüşü faaliyet alanlarına göre farklılık göstermektedir.

Sonuçlar tablodaki gibidir:

Tablo 10: Firmaların Faaliyet Alanlarına Göre “Elektronik Ortamda Tutulan Muhasebe Kayıtları Üzerinde Değişiklikler Yapılarak Şirketler Zarara Uğratılabilir.” Görüşünün Çapraz Tablo Ve Ki-Kare Testi Sonuçları

			Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam	χ^2	P
Faaliyet Alanı	Otomotiv	Sayı	0	0	2	1	0	3	32,903	0,035
		%	0,00	0,00	66,67	33,33	0,00	100		
	Tekstil	Sayı	2	0	2	7	1	12		
		%	16,67	0,00	16,67	58,33	8,33	100		
	Gıda	Sayı	6	4	8	5	1	24		
		%	25,00	16,67	33,33	20,83	4,17	100		
	Elektronik	Sayı	1	1	2	4	5	13		
		%	7,69	7,69	15,38	30,77	38,46	100		
	Hizmet	Sayı	3	7	5	2	1	18		
		%	16,67	38,89	27,78	11,11	5,56	100		
	Diğerleri	Sayı	1	2	4	6	1	14		
		%	7,14	14,29	28,57	42,86	7,14	100		
	Toplam	Sayı	13	14	23	25	9	84		
		%	15,48	16,67	27,38	29,76	10,71	100		

Tablo 10'un istatistiki verilerine bakıldığında *elektronik ortamda tutulan muhasebe kayıtları üzerinde değişiklikler yapılarak şirketler zarara uğratılabilir* ifadesine otomotiv sektörünün %33'ü, tekstil sektörünün %67'si, gıda sektörünün %25'i, elektronik sektörünün %69'u, hizmet sektörünün ise %50'si olumsuz görüş bildirmişlerdir. Tablodaki sonuçlara göre H_1 hipotezi kabul edilmektedir. Başka bir deyişle $p<0,05$ olduğu için *elektronik ortamda tutulan muhasebe kayıtları üzerinde değişiklikler yapılarak şirketler zarara uğratılabilir* ifadesine göre gruplar anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Bu durumda elektronik sektöründe daha olumsuz görüş ön plana çıkmaktadır ve gruplar arası farklılığa sebep olmaktadır.

H_0 : E-ticarette olan boşluklar nedeniyle vergi kaçırma ve vergiden kaçınma artmıştır görüşü faaliyet alanlarına göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : E-ticarette olan boşluklar nedeniyle vergi kaçırma ve vergiden kaçınma artmıştır görüşü faaliyet alanlarına göre farklılık göstermektedir.

Sonuçlar tablodaki gibidir:

Tablo 11: Firmaların Faaliyet Alanlarına Göre “E-Ticarette Olan Boşluklar Nedeniyle Vergi Kaçırma Ve Vergiden Kaçınma Artmıştır.” Görüşünün Çapraz Tablo Ve Ki-Kare Testi Sonuçları

			Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam	χ^2	P
Faaliyet Alanı	Otomotiv	Sayı	0	1	0	1	1	3	31,986	0,043
		%	0,00	33,33	0,00	33,33	33,33	100		
	Tekstil	Sayı	1	0	3	7	1	12		
		%	8,33	0,00	25,00	58,33	8,33	100		
	Gıda	Sayı	6	5	6	6	1	24		
		%	25,00	20,83	25,00	25,00	4,17	100		
	Elektronik	Sayı	0	7	0	5	1	13		
		%	0,00	53,85	0,00	38,46	7,69	100		
	Hizmet	Sayı	3	1	5	7	2	18		
		%	16,67	5,56	27,78	38,89	11,11	100		
	Diğerleri	Sayı	1	2	4	3	4	14		
		%	7,14	14,29	28,57	21,43	28,57	100		
	Toplam	Sayı	11	16	18	29	10	84		
		%	13,10	19,05	21,43	34,52	11,90	100		

Tablo 11'nin istatistikî verilerine bakıldığında *e-ticarette olan boşluklar nedeniyle vergi kaçırma ve vergiden kaçınma artmıştır* ifadesine otomotiv sektörünün %67'si, tekstil sektörünün %67'si, gıda sektörünün %29'u, elektronik sektörünün %46'sı, hizmet sektörünün ise %50'si olumsuz görüş bildirmişlerdir. Tablodaki sonuçlara göre H_1 hipotezi kabul edilmektedir. Başka bir deyişle $p < 0,05$ olduğu için *e-ticarette olan boşluklar nedeniyle vergi kaçırma ve vergiden kaçınma artmıştır* ifadesine göre gruplar anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Bu durumda otomotiv ve tekstil sektöründe daha olumsuz görüş ön plana çıkmaktadır ve gruplar arası farklılığa sebep olmaktadır.

H_0 : Yetişen elemanlar e-ticaretin vergisi ve muhasebesi konusunda yeterli bilgiye sahiptir görüşü faaliyet alanlarına göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : Yetişen elemanlar e-ticaretin vergisi ve muhasebesi konusunda yeterli bilgiye sahiptir görüşü faaliyet alanlarına göre farklılık göstermektedir.

Sonuçlar tablodaki gibidir:

Tablo 12: Firmaların Faaliyet Alanlarına Göre “Yetişen Elemanlar E-Ticaretin Vergisi Ve Muhasebesi Konusunda Yeterli Bilgiye Sahiptir.” Görüşünün Çapraz Tablo Ve Ki-Kare Testi Sonuçları

			Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam	χ^2	P
Faaliyet Alanı	Otomotiv	Sayı	0	0	1	2	0	3	32,354	0,040
		%	0,00	0,00	33,33	66,67	0,00	100		
	Tekstil	Sayı	1	6	2	2	1	12		
		%	8,33	50,00	16,67	16,67	8,33	100		
	Gıda	Sayı	3	5	9	6	1	24		
		%	12,50	20,83	37,50	25,00	4,17	100		
	Elektronik	Sayı	0	1	3	8	1	13		
		%	0,00	7,69	23,08	61,54	7,69	100		
	Hizmet	Sayı	1	5	2	6	4	18		
		%	5,56	27,78	11,11	33,33	22,22	100		
	Diğerleri	Sayı	0	3	8	0	3	14		
		%	0,00	21,43	57,14	0,00	21,43	100		
	Toplam	Sayı	5	20	25	24	10	84		
		%	5,95	23,81	29,76	28,57	11,90	100		

Tablo 12'ün istatistik verilerine bakıldığında *Yetişen elemanlar e-ticaretin vergisi ve muhasebesi konusunda yeterli bilgiye sahiptir* ifadesine otomotiv sektörünün %67'si, tekstil sektörünün %25'i, gıda sektörünün %29'u, elektronik sektörünün %69'u, hizmet sektörünün ise %69'u olumsuz görüş bildirmişlerdir. Tablodaki sonuçlara göre H_1 hipotezi kabul edilmektedir. Başka bir deyişle $p < 0,05$ olduğu için *yetişen elemanlar e-ticaretin vergisi ve muhasebesi konusunda yeterli bilgiye sahiptir* ifadesine göre gruplar anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Bu durumda elektronik ve hizmet sektöründe daha olumsuz görüş ön plana çıkmaktadır ve gruplar arası farklılığa sebep olmaktadır.

8.2.2. Firmaların Faaliyet Yılları İle Elektronik Ticarete Yönelik Görüşlerin Karşılaştırılması

Firmaların faaliyet yılları ile katılımcıların en çok katıldığı 4 görüş ile en az katıldığı 4 görüş açısından çapraz tablo sonuçları ele alınarak değerlendirme yapılacaktır.

H_0 : E-ticarette en çok kullanılan ödeme yöntemi kredi kartıdır görüşü faaliyet yıllarına göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : E-ticarette en çok kullanılan ödeme yöntemi kredi kartıdır görüşü faaliyet yıllarına göre farklılık göstermektedir.

Sonuçlar tablodaki gibidir:

Tablo 13: Firmaların Faaliyet Yıllarına Göre “E-Ticarette En Çok Kullanılan Ödeme Yöntemi Kredi Kartıdır.” Görüşünün Çapraz Tablo Ve Ki-Kare Testi Sonuçları

		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam	χ^2	P	
Faaliyet Yılı	1980 ve öncesi	Sayı	4	2	0	0	0	6	9,171	0,328
		%	66,67	33,33	0,00	0,00	0,00	100		
	1981 - 1990 arası	Sayı	7	4	2	0	0	13		
		%	53,85	30,77	15,38	0,00	0,00	100		
	1991 - 2000 arası	Sayı	18	8	0	0	0	26		
		%	69,23	30,77	0,00	0,00	0,00	100		
	2001 - 2010 arası	Sayı	17	4	2	0	0	23		
		%	73,91	17,39	8,70	0,00	0,00	100		
	2011 ve sonrası	Sayı	9	7	0	0	0	16		
		%	56,25	43,75	0,00	0,00	0,00	100		
	Toplam	Sayı	55	25	4	0	0	84		
		%	65,48	29,76	4,76	0,00	0,00	100		

Tablo 13'ün istatistik verilerine bakıldığında *e-ticarette en çok kullanılan ödeme yöntemi kredi kartıdır* ifadesine 1980 ve öncesinde faaliyete başlayan firmaların %100'ü, 1981 ile 1990 arasında faaliyete başlayan firmaların %85'i, 1991 ile 2000 arasında faaliyete başlayan firmaların %100'ü, 2001 ile 2010 arasında faaliyete başlayan firmaların %91'i, 2011 yılından sonra faaliyete başlayan firmaların ise %100'ü olumlu görüş bildirmişlerdir. Tablodaki sonuçlara göre H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Başka bir deyişle *e-ticarette en çok kullanılan ödeme yöntemi kredi kartıdır* ifadesine işletme bilgilerinden faaliyet yıllarına göre istatistik olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($p > 0,05$).

H_0 : Vergi Usul Kanununda düzenlemeler yapılarak sanal ortama uyum sağlanması gerekir görüşü faaliyet yıllarına göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : Vergi Usul Kanununda düzenlemeler yapılarak sanal ortama uyum sağlanması gerekir görüşü faaliyet yıllarına göre farklılık göstermektedir.

Sonuçlar tablodaki gibidir:

Tablo 14: Firmaların Faaliyet Yıllarına Göre “Vergi Usul Kanununda Düzenlemeler Yapılarak Sanal Ortama Uyum Sağlanması Gerekir.” Görüşünün Çapraz Tablo Ve Ki-Kare Testi Sonuçları

Faaliyet Yılı			Kesinlikle katılıyorrum	Katılıyorrum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam	χ^2	P
Faaliyet Yılı	1980 ve öncesi	Sayı	2	4	0	0	0	6	12,736	0,389
		%	33,33	66,67	0,00	0,00	0,00	100		
	1981 - 1990 arası	Sayı	4	7	1	1	0	13		
		%	30,77	53,85	7,69	7,69	0,00	100		
	1991 - 2000 arası	Sayı	9	15	1	1	0	26		
		%	34,62	57,69	3,85	3,85	0,00	100		
	2001 - 2010 arası	Sayı	2	18	1	2	0	23		
		%	8,70	78,26	4,35	8,70	0,00	100		
	2011 ve sonrası	Sayı	9	7	0	0	0	16		
		%	56,25	43,75	0,00	0,00	0,00	100		
	Toplam	Sayı	26	51	3	4	0	84		
		%	30,95	60,71	3,57	4,76	0,00	100		

Tablo 14’in istatistikî verilerine bakıldığında *Vergi Usul Kanununda düzenlemeler yapılarak sanal ortama uyum sağlanması gerekir* ifadesine 1980 ve öncesinde faaliyete başlayan firmaların %100’ü, 1981 ile 1990 arasında faaliyete başlayan firmaların %85’i, 1991 ile 2000 arasında faaliyete başlayan firmaların %92’si, 2001 ile 2010 arasında faaliyete başlayan firmaların %87’si, 2011 yılından sonra faaliyete başlayan firmaların ise %100’ü olumlu görüş bildirmişlerdir. Tablodaki sonuçlara göre H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Başka bir deyişle *Vergi Usul Kanununda düzenlemeler yapılarak sanal ortama uyum sağlanması gerekir* ifadesine işletme bilgilerinden faaliyet yıllarına göre istatistikî olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$).

H_0 : E-ticaret işlemlerinin muhasebesi için muhasebe ilkeleri benimsenmelidir görüşü faaliyet yıllarına göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : E-ticaret işlemlerinin muhasebesi için muhasebe ilkeleri benimsenmelidir görüşü faaliyet yıllarına göre farklılık göstermektedir.

Sonuçlar tablodaki gibidir:

Tablo 15: Firmaların Faaliyet Yıllarına Göre “E-Ticaret İşlemlerinin Muhasebesi İçin Muhasebe İlkeleri Benimsenmelidir.” Görüşünün Çapraz Tablo Ve Ki-Kare Testi Sonuçları

Faaliyet Yılı			Kesinlikle katılıyorrum	Katılıyorrum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam	χ^2	P
Faaliyet Yılı	1980 ve öncesi	Sayı	0	6	0	0	0	6	17,648	0,345
		%	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00	100		
	1981 - 1990 arası	Sayı	2	8	1	2	0	13		
		%	15,38	61,54	7,69	15,38	0,00	100		
	1991 - 2000 arası	Sayı	11	11	3	1	0	26		
		%	42,31	42,31	11,54	3,85	0,00	100		
	2001 - 2010 arası	Sayı	8	9	3	2	1	23		
		%	34,78	39,13	13,04	8,70	4,35	100		
	2011 ve sonrası	Sayı	6	10	0	0	0	16		
		%	37,50	62,50	0,00	0,00	0,00	100		
	Toplam	Sayı	27	44	7	5	1	84		
		%	32,14	52,38	8,33	5,95	1,19	100		

Tablo 15’nin istatistikî verilerine bakıldığında *e-ticaret işlemlerinin muhasebesi için muhasebe ilkeleri benimsenmelidir* ifadesine 1980 ve öncesinde faaliyete başlayan firmaların %100’ü, 1981 ile 1990 arasında faaliyete başlayan firmaların %77’si, 1991 ile 2000 arasında faaliyete başlayan firmaların %85’i, 2001 ile

2010 arasında faaliyete başlayan firmaların %74'ü, 2011 yılından sonra faaliyete başlayan firmaların ise %100'ü olumlu görüş bildirmişlerdir. Tablodaki sonuçlara göre H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Başka bir deyişle *e-ticaret işlemlerinin muhasebesi için muhasebe ilkeleri benimsenmelidir* ifadesine işletme bilgilerinden faaliyet yıllarına göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$).

H_0 : E-ticaret, gelişen teknolojiye ayak uydurarak firmanın devamlılığının sağlanması için önemli bir faktördür görüşü faaliyet yıllarına göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : E-ticaret, gelişen teknolojiye ayak uydurarak firmanın devamlılığının sağlanması için önemli bir faktördür görüşü faaliyet yıllarına göre farklılık göstermektedir.

Sonuçlar tablodaki gibidir:

Tablo 16: Firmaların Faaliyet Yıllarına Göre “E-Ticaret, Gelişen Teknolojiye Ayak Uydurarak Firmanın Devamlılığının Sağlanması İçin Önemli Bir Faktördür.” Görüşünün Çapraz Tablo Ve Ki-Kare Testi Sonuçları

			Kesinlikle katılıyorrum	Katılıyorrum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam	χ^2	P
Faaliyet Yılı	1980 ve öncesi	Sayı	4	0	2	0	0	6	23,819	0,022
		%	66,67	0,00	33,33	0,00	0,00	100		
	1981 - 1990 arası	Sayı	2	7	3	1	0	13		
		%	15,38	53,85	23,08	7,69	0,00	100		
	1991 - 2000 arası	Sayı	11	9	6	0	0	26		
		%	42,31	34,62	23,08	0,00	0,00	100		
	2001 - 2010 arası	Sayı	8	11	2	2	0	23		
		%	34,78	47,83	8,70	8,70	0,00	100		
	2011 ve sonrası	Sayı	13	3	0	0	0	16		
		%	81,25	18,75	0,00	0,00	0,00	100		
	Toplam	Sayı	38	30	13	3	0	84		
		%	45,24	35,71	15,48	3,57	0,00	100		

Tablo 16'nın istatistiki verilerine bakıldığında *e-ticaret, gelişen teknolojiye ayak uydurarak firmanın devamlılığının sağlanması için önemli bir faktördür* ifadesine 1980 ve öncesinde faaliyete başlayan firmaların %67'si, 1981 ile 1990 arasında faaliyete başlayan firmaların %69'u, 1991 ile 2000 arasında faaliyete başlayan firmaların %77'si, 2001 ile 2010 arasında faaliyete başlayan firmaların %83'ü, 2011 yılından sonra faaliyete başlayan firmaların ise %100'ü olumlu görüş bildirmişlerdir. Tablodaki sonuçlara göre H_1 hipotezi kabul edilmektedir. Başka bir deyişle $p<0,05$ olduğu için *e-ticaret, gelişen teknolojiye ayak uydurarak firmanın devamlılığının sağlanması için önemli bir faktördür* ifadesine göre gruplar anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Bu durumda 2011 sonrası faaliyet yılında daha olumlu görüş ön plana çıkmaktadır ve gruplar arası farklılığa sebep olmaktadır.

H_0 : E-ticaret mevzuatı yeterlidir görüşü faaliyet yıllarına göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : E-ticaret mevzuatı yeterlidir görüşü faaliyet yıllarına göre farklılık göstermektedir.

Sonuçlar tablodaki gibidir:

Tablo 17: Firmaların Faaliyet Yıllarına Göre “E-Ticaret Mevzuatı Yeterlidir.” Görüşünün Çapraz Tablo Ve Ki-Kare Testi Sonuçları

			Kesinlikle katılıyor	Katılıyor	Kararsız	Katılmıyor	Kesinlikle katılmıyor	Toplam	χ^2	P
Faaliyet Yılı	1980 ve öncesi	Sayı	0	2	2	2	0	6	14,002	0,599
		%	0,00	33,33	33,33	33,33	0,00	100		
	1981 - 1990 arası	Sayı	1	4	4	2	2	13		
		%	7,69	30,77	30,77	15,38	15,38	100		
	1991 - 2000 arası	Sayı	2	5	10	4	5	26		
		%	7,69	19,23	38,46	15,38	19,23	100		
	2001 - 2010 arası	Sayı	2	8	8	5	0	23		
		%	8,70	34,78	34,78	21,74	0,00	100		
	2011 ve sonrası	Sayı	1	2	8	5	0	16		
		%	6,25	12,50	50,00	31,25	0,00	100		
	Toplam	Sayı	6	21	32	18	7	84		
		%	7,14	25,00	38,10	21,43	8,33	100		

Tablo 17’in istatistiki verilerine bakıldığında *e-ticaret mevzuatı yeterlidir* ifadesine 1980 ve öncesinde faaliyete başlayan firmaların %33’ü, 1981 ile 1990 arasında faaliyete başlayan firmaların %31’i, 1991 ile 2000 arasında faaliyete başlayan firmaların %35’i, 2001 ile 2010 arasında faaliyete başlayan firmaların %22’si, 2011 yılından sonra faaliyete başlayan firmaların ise %31’i olumsuz görüş bildirmişlerdir. Tablodaki sonuçlara göre H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Başka bir deyişle *e-ticaret mevzuatı yeterlidir* ifadesine işletme bilgilerinden faaliyet yıllarına göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$).

H_0 : E-ortamda tutulan muhasebe kayıtları üzerinde değişiklikler yapılarak şirketler zarara uğratılabilir görüşü faaliyet yıllarına göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : E-ortamda tutulan muhasebe kayıtları üzerinde değişiklikler yapılarak şirketler zarara uğratılabilir görüşü faaliyet yıllarına göre farklılık göstermektedir.

Sonuçlar tablodaki gibidir:

Tablo 18: Firmaların Faaliyet Yıllarına Göre “Elektronik Ortamda Tutulan Muhasebe Kayıtları Üzerinde Değişiklikler Yapılarak Şirketler Zarara Uğratılabilir.” Görüşünün Çapraz Tablo Ve Ki-Kare Testi Sonuçları

			Kesinlikle katılıyor	Katılıyor	Kararsız	Katılmıyor	Kesinlikle katılmıyor	Toplam	χ^2	P
Faaliyet Yılı	1980 ve öncesi	Sayı	0	1	3	2	0	6	27,959	0,032
		%	0,00	16,67	50,00	33,33	0,00	100		
	1981 - 1990 arası	Sayı	1	3	6	2	1	13		
		%	7,69	23,08	46,15	15,38	7,69	100		
	1991 - 2000 arası	Sayı	2	4	5	11	4	26		
		%	7,69	15,38	19,23	42,31	15,38	100		
	2001 - 2010 arası	Sayı	2	3	6	8	4	23		
		%	8,70	13,04	26,09	34,78	17,39	100		
	2011 ve sonrası	Sayı	8	3	3	2	0	16		
		%	50,00	18,75	18,75	12,50	0,00	100		
	Toplam	Sayı	13	14	23	25	9	84		
		%	15,48	16,67	27,38	29,76	10,71	100		

Tablo 18’un istatistiki verilerine bakıldığında *e-ortamda tutulan muhasebe kayıtları üzerinde değişiklikler yapılarak şirketler zarara uğratılabilir* ifadesine 1980 ve öncesinde faaliyete başlayan firmaların %33’ü, 1981

ile 1990 arasında faaliyete başlayan firmaların %23'ü, 1991 ile 2000 arasında faaliyete başlayan firmaların %58'i, 2001 ile 2010 arasında faaliyete başlayan firmaların %52'si, 2011 yılından sonra faaliyete başlayan firmaların ise %13'ü olumsuz görüş bildirmişlerdir. Tablodaki sonuçlara göre H_1 hipotezi kabul edilmektedir. Başka bir deyişle $p < 0,05$ olduğu için *elektronik ortamda tutulan muhasebe kayıtları üzerinde değişiklikler yapılarak şirketler zarara uğratılabilir* ifadesine göre gruplar anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Bu durumda 2011 sonrası faaliyet yılında daha olumlu görüş ön plana çıkmaktadır ve gruplar arası farklılığa sebep olmaktadır.

H_0 : E-ticarette olan boşluklar nedeniyle vergi kaçırma ve vergiden kaçınma artmıştır görüşü faaliyet yıllarına göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : E-ticarette olan boşluklar nedeniyle vergi kaçırma ve vergiden kaçınma artmıştır görüşü faaliyet yıllarına göre farklılık göstermektedir.

Sonuçlar tablodaki gibidir:

Tablo 19: Firmaların Faaliyet Yıllarına Göre “E-Ticarette Olan Boşluklar Nedeniyle Vergi Kaçırma Ve Vergiden Kaçınma Artmıştır.” Görüşünün Çapraz Tablo Ve Ki-Kare Testi Sonuçları

		Kesinlikle katılıyor	Katılıyor	Kararsız	Katılmıyor	Kesinlikle katılmıyor	Toplam	χ^2	P	
Faaliyet Yılı	1980 ve öncesi	Sayı	1	3	0	2	0	6	27,635	0,035
		%	16,67	50,00	0,00	33,33	0,00	100		
	1981 - 1990 arası	Sayı	2	0	6	5	0	13		
		%	15,38	0,00	46,15	38,46	0,00	100		
	1991 - 2000 arası	Sayı	3	2	6	8	7	26		
		%	11,54	7,69	23,08	30,77	26,92	100		
	2001 - 2010 arası	Sayı	3	7	1	9	3	23		
		%	13,04	30,43	4,35	39,13	13,04	100		
	2011 ve sonrası	Sayı	2	4	5	5	0	16		
		%	12,50	25,00	31,25	31,25	0,00	100		
	Toplam	Sayı	11	16	18	29	10	84		
		%	13,10	19,05	21,43	34,52	11,90	100		

Tablo 19'nin istatistikî verilerine bakıldığında *e-ticarette olan boşluklar nedeniyle vergi kaçırma ve vergiden kaçınma artmıştır* ifadesine 1980 ve öncesinde faaliyete başlayan firmaların %33'ü, 1981 ile 1990 arasında faaliyete başlayan firmaların %38,46'si, 1991 ile 2000 arasında faaliyete başlayan firmaların %35'i, 2001 ile 2010 arasında faaliyete başlayan firmaların %22'si, 2011 yılından sonra faaliyete başlayan firmaların ise %31'i olumsuz görüş bildirmişlerdir. Tablodaki sonuçlara göre H_1 hipotezi kabul edilmektedir. Başka bir deyişle $p < 0,05$ olduğu için *e-ticarette olan boşluklar nedeniyle vergi kaçırma ve vergiden kaçınma artmıştır* ifadesine göre gruplar anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Bu durumda 1980 ve öncesi faaliyet yılında daha olumlu görüş ön plana çıkmaktadır.

H_0 : Yetişen elemanlar e-ticaretin vergisi ve muhasebesi konusunda yeterli bilgiye sahiptir görüşü faaliyet yıllarına göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : Yetişen elemanlar e-ticaretin vergisi ve muhasebesi konusunda yeterli bilgiye sahiptir görüşü faaliyet yıllarına göre farklılık göstermektedir.

Sonuçlar tablodaki gibidir:

Tablo 20: Firmaların Faaliyet Yıllarına Göre “Yetişen Elemanlar E-Ticaretin Vergisi Ve Muhasebesi Konusunda Yeterli Bilgiye Sahiptir.” Görüşünün Çapraz Tablo Ve Ki-Kare Testi Sonuçları

			Kesinlikle katılıyor	Katılıyor	Kararsız	Katılmıyor	Kesinlikle katılmıyor	Toplam	χ^2	P
Faaliyet Yılı	1980 ve öncesi	Sayı	0	2	2	2	0	6	31,007	0,013
		%	0,00	33,33	33,33	33,33	0,00	100		
	1981 - 1990 arası	Sayı	0	3	5	5	0	13		
		%	0,00	23,08	38,46	38,46	0,00	100		
	1991 - 2000 arası	Sayı	3	4	5	4	10	26		
		%	11,54	15,38	19,23	15,38	38,46	100		
	2001 - 2010 arası	Sayı	1	6	9	7	0	23		
		%	4,35	26,09	39,13	30,43	0,00	100		
	2011 ve sonrası	Sayı	1	5	4	6	0	16		
		%	6,25	31,25	25,00	37,50	0,00	100		
	Toplam	Sayı	5	20	25	24	10	84		
		%	5,95	23,81	29,76	28,57	11,90	100		

Tablo 20’in istatistikî verilerine bakıldığında *yetişen elemanlar e-ticaretin vergisi ve muhasebesi konusunda yeterli bilgiye sahiptir* ifadesine 1980 ve öncesinde faaliyete başlayan firmaların %33’ü, 1981 ile 1990 arasında faaliyete başlayan firmaların %38,46’si, 1991 ile 2000 arasında faaliyete başlayan firmaların %53,84’ü, 2001 ile 2010 arasında faaliyete başlayan firmaların %30,43’ü, 2011 yılından sonra faaliyete başlayan firmaların ise %37,50’si olumsuz görüş bildirmişlerdir. Tablodaki sonuçlara göre H_1 hipotezi kabul edilmektedir. Başka bir deyişle $p < 0,05$ olduğu için *yetişen elemanlar e-ticaretin vergisi ve muhasebesi konusunda yeterli bilgiye sahiptir* ifadesine göre gruplar anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Bu durumda 1991-2000 arası faaliyet yılında daha olumsuz görüş ön plana çıkmaktadır.

8.2.3. Firmaların Sermaye Büyüklüğü İle Elektronik Ticarete Yönelik Görüşlerin Karşılaştırılması

Firmaların faaliyet yılları ile katılımcıların en çok katıldığı 4 görüş ile en az katıldığı 4 görüş açısından çapraz tablo sonuçları ve ki-kare testi sonuçları ele alınarak değerlendirme yapılacaktır.

H_0 : E-ticarette en çok kullanılan ödeme yöntemi kredi kartıdır görüşü sermaye büyüklüğüne göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : E-ticarette en çok kullanılan ödeme yöntemi kredi kartıdır görüşü sermaye büyüklüğüne göre farklılık göstermektedir.

Sonuçlar tablodaki gibidir:

Tablo 21: Firmaların Sermaye Büyüklüğüne Göre “E-Ticarette En Çok Kullanılan Ödeme Yöntemi Kredi Kartıdır.” Görüşünün Çapraz Tablo Ve Ki-Kare Testi Sonuçları

			Kesinlikle katılıyor	Katılıyor	Kararsız	Katılmıyor	Kesinlikle katılmıyor	Toplam	χ^2	P
Sermaye Büyüklüğü	10.000 TL nin altı	Sayı	3	2	0	0	0	5	3,556	0,734
		%	60,00	40,00	0,00	0,00	0,00	100		
	10.000 - 49.999 TL	Sayı	11	4	0	0	0	15		
		%	73,33	26,67	0,00	0,00	0,00	100		
	50.000 - 99.999 TL	Sayı	16	11	2	0	0	29		
		%	55,17	37,93	6,90	0,00	0,00	100		
	100.000 TL ve üstü	Sayı	25	8	2	0	0	35		
		%	71,43	22,86	5,71	0,00	0,00	100		
	Toplam	Sayı	55	25	4	0	0	84		
		%	65,48	29,76	4,76	0,00	0,00	100		

Tablo 21'nin istatistiki verilerine bakıldığında *e-ticarette en çok kullanılan ödeme yöntemi kredi kartıdır* ifadesine 10.000 TL'nin altında sermayesi olan firmaların %100'ü, 10.000 TL ile 49.999 TL arasında sermayesi olan firmaların %100'u, 50.000 TL ile 99.999 TL arasında sermayesi olan firmaların %93,10'u, 100.000 TL ve üstünde sermayesi olan firmaların %94,29'u olumlu görüş bildirmişlerdir. Tablodaki sonuçlara göre H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Başka bir deyişle *e-ticarette en çok kullanılan ödeme yöntemi kredi kartıdır* ifadesine işletme bilgilerinden sermaye büyüklüğüne göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$).

H_0 : Vergi Usul Kanununda düzenlemeler yapılarak sanal ortama uyum sağlanması gerekir görüşü sermaye büyüklüğüne göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : Vergi Usul Kanununda düzenlemeler yapılarak sanal ortama uyum sağlanması gerekir görüşü sermaye büyüklüğüne göre farklılık göstermektedir.

Sonuçlar tablodaki gibidir:

Tablo 22: Firmaların Sermaye Büyüklüğüne Göre “Vergi Usul Kanununda Düzenlemeler Yapılarak Sanal Ortama Uyum Sağlanması Gerekir.” Görüşünün Çapraz Tablo Ve Ki-Kare Testi Sonuçları

			Kesinlikle katılıyorrum	Katılıyorrum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam	χ^2	P
Sermaye Büyüklüğü	10.000 TL nin altı	Sayı	2	3	0	0	0	5	4,122	0,903
		%	40,00	60,00	0,00	0,00	0,00	100		
	10.000 - 49.999 TL	Sayı	5	10	0	0	0	15		
		%	33,33	66,67	0,00	0,00	0,00	100		
	50.000 - 99.999 TL	Sayı	9	17	2	1	0	29		
		%	31,03	58,62	6,90	3,45	0,00	100		
	100.000 TL ve üstü	Sayı	10	21	1	3	0	35		
		%	28,57	60,00	2,86	8,57	0,00	100		
	Toplam	Sayı	26	51	3	4	0	84		
		%	30,95	60,71	3,57	4,76	0,00	100		

Tablo 22'ün istatistiki verilerine bakıldığında *Vergi Usul Kanununda düzenlemeler yapılarak sanal ortama uyum sağlanması gerekir* ifadesine 10.000 TL'nin altında sermayesi olan firmaların %100'ü, 10.000 TL ile 49.999 TL arasında sermayesi olan firmaların %100'u, 50.000 TL ile 99.999 TL arasında sermayesi olan firmaların %89,65'i, 100.000 TL ve üstünde sermayesi olan firmaların %88,57'si olumlu görüş bildirmişlerdir. Tablodaki sonuçlara göre H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Başka bir deyişle *Vergi Usul Kanununda düzenlemeler yapılarak sanal ortama uyum sağlanması gerekir* ifadesine işletme bilgilerinden sermaye büyüklüğüne göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$).

H_0 : E-ticaret işlemlerinin muhasebesi için muhasebe ilkeleri benimsenmelidir görüşü sermaye büyüklüğüne göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : E-ticaret işlemlerinin muhasebesi için muhasebe ilkeleri benimsenmelidir görüşü sermaye büyüklüğüne göre farklılık göstermektedir.

Sonuçlar tablodaki gibidir:

Tablo 23: Firmaların Sermaye Büyüklüğüne Göre “E-Ticaret İşlemlerinin Muhasebesi İçin Muhasebe İlkeleri Benimsenmelidir.” Görüşünün Çapraz Tablo Ve Ki-Kare Testi Sonuçları

			Kesinlikle katılıyor	Katılıyor	Kararsız	Katılmıyor	Kesinlikle katılmıyor	Toplam	χ^2	P
Sermaye Büyüklüğü	10.000 TL nin altı	Sayı	2	2	1	0	0	5	17,091	0,146
		%	40,00	40,00	20,00	0,00	0,00	100		
	10.000 - 49.999 TL	Sayı	8	5	2	0	0	15		
		%	53,33	33,33	13,33	0,00	0,00	100		
	50.000 - 99.999 TL	Sayı	6	19	3	0	1	29		
		%	20,69	65,52	10,34	0,00	3,45	100		
	100.000 TL ve üstü	Sayı	11	18	1	5	0	35		
		%	31,43	51,43	2,86	14,29	0,00	100		
	Toplam	Sayı	27	44	7	5	1	84		
		%	32,14	52,38	8,33	5,95	1,19	100		

Tablo 23’ün istatistiki verilerine bakıldığında *e-ticaret işlemlerinin muhasebesi için muhasebe ilkeleri benimsenmelidir* ifadesine 10.000 TL’nin altında sermayesi olan firmaların %80’i, 10.000 TL ile 49.999 TL arasında sermayesi olan firmaların %86,66’sı, 50.000 TL ile 99.999 TL arasında sermayesi olan firmaların %86,21’i, 100.000 TL ve üstünde sermayesi olan firmaların %82,86’si olumlu görüş bildirmişlerdir. Tablodaki sonuçlara göre H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Başka bir deyişle *e-ticaret işlemlerinin muhasebesi için muhasebe ilkeleri benimsenmelidir* ifadesine işletme bilgilerinden sermaye büyüklüğüne göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$).

H_0 : E-ticaret, gelişen teknolojiye ayak uydurarak firmanın devamlılığının sağlanması için önemli bir faktördür görüşü sermaye büyüklüğüne göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : E-ticaret, gelişen teknolojiye ayak uydurarak firmanın devamlılığının sağlanması için önemli bir faktördür görüşü sermaye büyüklüğüne göre farklılık göstermektedir.

Sonuçlar tablodaki gibidir:

Tablo 24: Firmaların Sermaye Büyüklüğüne Göre “E-Ticaret, Gelişen Teknolojiye Ayak Uydurarak Firmanın Devamlılığının Sağlanması İçin Önemli Bir Faktördür.” Görüşünün Çapraz Tablo Ve Ki-Kare Testi Sonuçları

			Kesinlikle katılıyor	Katılıyor	Kararsız	Katılmıyor	Kesinlikle katılmıyor	Toplam	χ^2	P
Sermaye Büyüklüğü	10.000 TL nin altı	Sayı	3	2	0	0	0	5	7,548	0,580
		%	60,00	40,00	0,00	0,00	0,00	100		
	10.000 - 49.999 TL	Sayı	7	7	0	1	0	15		
		%	46,67	46,67	0,00	6,67	0,00	100		
	50.000 - 99.999 TL	Sayı	12	11	6	0	0	29		
		%	41,38	37,93	20,69	0,00	0,00	100		
	100.000 TL ve üstü	Sayı	16	10	7	2	0	35		
		%	45,71	28,57	20,00	5,71	0,00	100		
	Toplam	Sayı	38	30	13	3	0	84		
		%	45,24	35,71	15,48	3,57	0,00	100		

Tablo 24’in istatistiki verilerine bakıldığında *e-ticaret, gelişen teknolojiye ayak uydurarak firmanın devamlılığının sağlanması için önemli bir faktördür* ifadesine 10.000 TL’nin altında sermayesi olan firmaların

%80'i, 10.000 TL ile 49.999 TL arasında sermayesi olan firmaların %93,34'ü, 50.000 TL ile 99.999 TL arasında sermayesi olan firmaların %79,31'i, 100.000 TL ve üstünde sermayesi olan firmaların %74,28'i olumlu görüş bildirmişlerdir. Tablodaki sonuçlara göre H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Başka bir deyişle *e-ticaret, gelişen teknolojiye ayak uydurarak firmanın devamlılığının sağlanması için önemli bir faktördür* ifadesine işletme bilgilerinden sermaye büyüklüğüne göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$).

H_0 : E-ticaret mevzuatı yeterlidir görüşü sermaye büyüklüğüne göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : E-ticaret mevzuatı yeterlidir görüşü sermaye büyüklüğüne göre farklılık göstermektedir.

Sonuçlar tablodaki gibidir:

Tablo 25: Firmaların Sermaye Büyüklüğüne Göre “E-Ticaret Mevzuatı Yeterlidir.” Görüşünün Çapraz Tablo Ve Ki-Kare Testi Sonuçları

			Kesinlikle katılıyorrum	Katılıyorrum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam	χ^2	P
Sermaye Büyüklüğü	10.000 TL nin altı	Sayı	0	1	4	0	0	5	14,362	0,278
		%	0,00	20,00	80,00	0,00	0,00	100		
	10.000 - 49.999 TL	Sayı	2	2	8	3	0	15		
		%	13,33	13,33	53,33	20,00	0,00	100		
	50.000 - 99.999 TL	Sayı	1	10	7	9	2	29		
		%	3,45	34,48	24,14	31,03	6,90	100		
	100.000 TL ve üstü	Sayı	3	8	13	6	5	35		
		%	8,57	22,86	37,14	17,14	14,29	100		
	Toplam	Sayı	6	21	32	18	7	84		
		%	7,14	25,00	38,10	21,43	8,33	100		

Tablo 25'nin istatistiki verilerine bakıldığında *e-ticaret mevzuatı yeterlidir* ifadesine 10.000 TL'nin altında sermayesi olan firmaların %20'si, 10.000 TL ile 49.999 TL arasında sermayesi olan firmaların %26,66'sı, 50.000 TL ile 99.999 TL arasında sermayesi olan firmaların %37,93'ü, 100.000 TL ve üstünde sermayesi olan firmaların %31,43'ü olumlu görüş bildirmişlerdir. Tablodaki sonuçlara göre H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Başka bir deyişle *e-ticaret mevzuatı yeterlidir* ifadesine işletme bilgilerinden sermaye büyüklüğüne göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$).

H_0 : Elektronik ortamda tutulan muhasebe kayıtları üzerinde değişiklikler yapılarak şirketler zarara uğratılabilir görüşü sermaye büyüklüğüne göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : Elektronik ortamda tutulan muhasebe kayıtları üzerinde değişiklikler yapılarak şirketler zarara uğratılabilir görüşü sermaye büyüklüğüne göre farklılık göstermektedir.

Sonuçlar tablodaki gibidir:

Tablo 26: Firmaların Sermaye Büyüklüğüne Göre “Elektronik Ortamda Tutulan Muhasebe Kayıtları Üzerinde Değişiklikler Yapılarak Şirketler Zarara Uğratılabilir.” Görüşünün Çapraz Tablo Ve Ki-Kare Testi Sonuçları

			Kesinlikle katılıyor	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam	χ^2	P
Sermaye Büyüklüğü	10.000 TL nin altı	Sayı	2	0	2	1	0	5	15,390	0,221
		%	40,00	0,00	40,00	20,00	0,00	100		
	10.000 - 49.999 TL	Sayı	4	3	2	5	1	15		
		%	26,67	20,00	13,33	33,33	6,67	100		
	50.000 - 99.999 TL	Sayı	5	3	10	10	1	29		
		%	17,24	10,34	34,48	34,48	3,45	100		
	100.000 TL ve üstü	Sayı	2	8	9	9	7	35		
		%	5,71	22,86	25,71	25,71	20,00	100		
	Toplam	Sayı	13	14	23	25	9	84		
		%	15,48	16,67	27,38	29,76	10,71	100		

Tablo 26'nin istatistikî verilerine bakıldığında *elektronik ortamda tutulan muhasebe kayıtları üzerinde değişiklikler yapılarak şirketler zarara uğratılabilir* ifadesine 10.000 TL'nin altında sermayesi olan firmaların %40'i, 10.000 TL ile 49.999 TL arasında sermayesi olan firmaların %46,67'si, 50.000 TL ile 99.999 TL arasında sermayesi olan firmaların %27,58'i, 100.000 TL ve üstünde sermayesi olan firmaların %28,57'si olumlu görüş bildirmişlerdir. Tablodaki sonuçlara göre H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Başka bir deyişle *elektronik ortamda tutulan muhasebe kayıtları üzerinde değişiklikler yapılarak şirketler zarara uğratılabilir* ifadesine işletme bilgilerinden sermaye büyüklüğüne göre istatistikî olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$).

H_0 : E-ticarette olan boşluklar nedeniyle vergi kaçırma ve vergiden kaçınma artmıştır görüşü sermaye büyüklüğüne göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : E-ticarette olan boşluklar nedeniyle vergi kaçırma ve vergiden kaçınma artmıştır görüşü sermaye büyüklüğüne göre farklılık göstermektedir.

Sonuçlar tablodaki gibidir:

Tablo 27: Firmaların Sermaye Büyüklüğüne Göre “E-Ticarette Olan Boşluklar Nedeniyle Vergi Kaçırma Ve Vergiden Kaçınma Artmıştır.” Görüşünün Çapraz Tablo Ve Ki-Kare Testi Sonuçları

			Kesinlikle katılıyor	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam	χ^2	P
Sermaye Büyüklüğü	10.000 TL nin altı	Sayı	0	1	1	3	0	5	7,609	0,815
		%	0,00	20,00	20,00	60,00	0,00	100		
	10.000 - 49.999 TL	Sayı	2	3	3	6	1	15		
		%	13,33	20,00	20,00	40,00	6,67	100		
	50.000 - 99.999 TL	Sayı	2	6	6	12	3	29		
		%	6,90	20,69	20,69	41,38	10,34	100		
	100.000 TL ve üstü	Sayı	7	6	8	8	6	35		
		%	20,00	17,14	22,86	22,86	17,14	100		
	Toplam	Sayı	11	16	18	29	10	84		
		%	13,10	19,05	21,43	34,52	11,90	100		

Tablo 27'in istatistikî verilerine bakıldığında *e-ticarette olan boşluklar nedeniyle vergi kaçırma ve vergiden kaçınma artmıştır* ifadesine 10.000 TL'nin altında sermayesi olan firmaların %20'si, 10.000 TL ile 49.999 TL arasında sermayesi olan firmaların %33,33'ü, 50.000 TL ile 99.999 TL arasında sermayesi olan firmaların %27,59'u, 100.000 TL ve üstünde sermayesi olan firmaların %37,14'ü olumlu görüş bildirmişlerdir. Tablodaki

sonuçlara göre H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Başka bir deyişle *e-ticarette olan boşluklar nedeniyle vergi kaçırma ve vergiden kaçınma artmıştır* ifadesine işletme bilgilerinden sermaye büyüklüğüne göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$).

H_0 : Yetişen elemanlar e-ticaretin vergisi ve muhasebesi konusunda yeterli bilgiye sahiptir görüşü sermaye büyüklüğüne göre farklılık göstermemektedir.

H_1 Yetişen elemanlar e-ticaretin vergisi ve muhasebesi konusunda yeterli bilgiye sahiptir görüşü sermaye büyüklüğüne göre farklılık göstermektedir.

Sonuçlar tablodaki gibidir:

Tablo 28: Firmaların Sermaye Büyüklüğüne Göre “Yetişen Elemanlar E-Ticaretin Vergisi Ve Muhasebesi Konusunda Yeterli Bilgiye Sahiptir.” Görüşünün Çapraz Tablo Ve Ki-Kare Testi Sonuçları

			Kesinlikle katılıyor	Katılıyor	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam	χ^2	P
Sermaye Büyüklüğü	10.000 TL nin altı	Sayı	0	3	0	2	0	5	20,393	0,060
		%	0,00	60,00	0,00	40,00	0,00	100		
	10.000 - 49.999 TL	Sayı	2	4	5	4	0	15		
		%	13,33	26,67	33,33	26,67	0,00	100		
	50.000 - 99.999 TL	Sayı	3	3	12	9	2	29		
		%	10,34	10,34	41,38	31,03	6,90	100		
	100.000 TL ve üstü	Sayı	0	10	8	9	8	35		
		%	0,00	28,57	22,86	25,71	22,86	100		
	Toplam	Sayı	5	20	25	24	10	84		
		%	5,95	23,81	29,76	28,57	11,90	100		

Tablo 28'un istatistiki verilerine bakıldığında *yetişen elemanlar e-ticaretin vergisi ve muhasebesi konusunda yeterli bilgiye sahiptir* ifadesine 10.000 TL'nin altında sermayesi olan firmaların %60'ı, 10.000 TL ile 49.999 TL arasında sermayesi olan firmaların %40,00'ı, 50.000 TL ile 99.999 TL arasında sermayesi olan firmaların %20,68'i, 100.000 TL ve üstünde sermayesi olan firmaların %28,57'si olumlu görüş bildirmişlerdir. Tablodaki sonuçlara göre H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Başka bir deyişle *yetişen elemanlar e-ticaretin vergisi ve muhasebesi konusunda yeterli bilgiye sahiptir* ifadesine işletme bilgilerinden sermaye büyüklüğüne göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($p>0,05$).

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

E-ticaret, işletmelerde yeni uygulamalardan biridir. Kullanımı yaygınlaşan e-ticaret uygulamalarında bazı sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunların en önemlileri arasında ise, belge düzeninin elektronik ortamda olması ve bununla ilgili olarak mevcut hukuk düzeninde tam yer almaması ve bu nedenle de farklı uygulamaların yapıldığının görülmesidir. Aynı zamanda, mevcut yeni terminolojinin tam tanımları yasal zemine oturtulmadığı için, elektronik ortamda gerçekleştirilen ticaretin bazı kayıt dışı hareketliliklere neden olacağı açıktır. Mevcut muhasebe prensip ve standartları, e-ticaret uygulamalarının nasıl muhasebeleştirileceğine değinmemiştir. İnternet üzerinden yapılan işlemlerin muhasebeleştirilmesinde mümkün olduğunca, geleneksel ekonomideki muhasebe modellerinin temel alınması gerekmektedir.

İnterneti, dünya pazarı olarak kabul edersek, öncelikle satışlarımızı yurtiçi satışlar ve yurtdışı satışlar olarak izlememiz gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca ister gelir tablosu hesaplarını, ister bilanço hesaplarını isterse de maliyet hesaplarını kullanırken, internet üzerinden yapılan satışların ayrıştırılması için ayrıntı hesaplarını ve bu tür işlemlere ilişkin özellikli hesapların çok iyi detaylandırılması gerekmektedir.

E-ticaret konusunda en önemli eksikliğin hukuk alanında olduğu açıktır. E-ticaret işlemlerinin nasıl muhasebeleştirileceği sorununun, hukuk temelli sorunlar çözülmedikçe ya da yerleşik teamüller oluşturulmadıkça çözümlenemeyeceği açıktır. Bu sorunların çözümünde uygulayıcıların konulara geleneksel ticaret yöntemlerinden hareketle baktıkları görülmektedir. Oysa mali nitelik taşıyan e-ticaret işlemlerinin muhasebeleştirilmesinin, geleneksel ticaretten ayrı bir boyutta çözüme kavuşturulması gereken bir olgu olduğu görülmektedir. E-ticaret işlemleri ve muhasebeleştirilmesinin kendine ait ilke ve uygulamalarının geliştirilmesi yerinde olacaktır.

E-ticaretin kayıt düzeni ve vergilendirilmesi gibi konularda hem ulusal hem de uluslararası birçok sorunu barındırmasına karşın bu sorunların giderilmesi için çalışmaların sürdürüldüğü görülmektedir. IFAC, e-ticaret ile ilgili olarak internet sitesinde çeşitli yayınlar yapmaktadır. IFAC'ın yayınlarından biri, e-ticaretin ve teknolojik ortamın muhasebe sistemleri üzerinde önemli etkileri olacağını ve tutulan muhasebe kayıtları ile izlenen muhasebe yöntemlerinde değişikliklere neden olacağını vurgulamaktadır.

Sonuç olarak e-ticaretin işletme muhasebe düzenine yenilikler getirdiği ve yeni terimleri bünyesine kattığı, kaydetme düzeninden raporlama düzenine kadar birçok değişikliği beraberinde getirdiği gerçeği ile değişen bu düzenin kurallarının konması ve uygulamada birlikteliğin sağlanması açısından kanun koyuculara ve bu konuda çalışma yapan kurum ve kuruluşlarımıza önemli işler düşmektedir.

KAYNAKÇA

- Altuntaş, Caner, (2011), Elektronik Ticaretin Muhasebeleştirilmesi ve Vergilendirilmesi Sorunları, Bir Uygulama, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Aslandere, Murat, (2010), Elektronik Ticaret Ve Karaman'daki Kobi'ler Üzerine Bir Araştırma, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman.
- Canbaz, Serdar, (2006), Türkiye'de Elektronik Ticaret Uygulamasında Karşılaşılan Muhasebe Sorunları, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Ceran, Yunus ve Çiçek, Recep, (2007), Elektronik Ticaretin Vergilendirilmesine İlişkin Türk Vergi Sisteminde Katma Değer Vergisi Açısından Bir Değerlendirme, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 14-1, 291-304.
- Doğan, Uğur, (2013), 550 Soruda E-Fatura E-Defter, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Doğaner, Murat, (2007), Elektronik Ticaret Türkiye'de Elektronik Ticaretin Gelişimi ve İşletmeden Tüketiciye Elektronik Ticaret Üzerine Bir Araştırma, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Genç, Fatih, (2013), Elektronik Ticaret İşlemlerinin Vergilendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesine Yönelik Bir Uygulama, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Gökçen, Gürbüz ve Özdemir, Mustafa, (2016), Türkiye'de Muhasebe Uygulamalarından E-Defter ve E-Fatura Uygulaması, Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, Cilt 12, Sayı 46, Temmuz.
- Kangal, Esra, (2010), Muhasebe Uygulamaları Açısından İşletmelerde Elektronik Ticaret, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Karabulut, Mehtap, (2010), Elektronik Ticaret Uygulamalarının Muhasebeleştirilmesi Denetimi Ve Vergi Sorunları, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Karagöz, Yalçın, (2014), SPSS 21.1 Uygulamalı Biyoistatistik, Ankara, Nobel Akademik Danışmanlık.
- Organ, İbrahim ve Çavdar, Fatih, (2012), Elektronik Ticaretin Vergilendirilmesinde Uluslararası Alanda Yaşanan Sorunlar, İUYD 3(1).
- Parlakaya, Raif, (2005), Elektronik Ticaret ve Muhasebe Uygulamalarının Etkileri, Selçuk Üniversitesi Karaman İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2-5, 168-175.
- Saraç, Özgür, (2006), Küresel Vergi Rekabeti ve Ulusal Vergi Politikaları, Ankara, Maliye ve Hukuk Yayınları.
- Söylemez, Fatih, (2006), Türkiye'deki İlk 1.000 Büyük İşletme İçin İşletmeler Arası Elektronik Ticaretin(B2B) Durum Değerlendirmesi ve Öneriler, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Tektüfekçi, Fatma, (2017), E-Dönüşüm Sürecinde E-Muhasebe Uygulamaları: Türkiye Örneği, Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi / 2017 Cilt: XII Sayı: I
- Topcu, İhsan, (2008), Elektronik Ticaret ve Elektronik Ticaretin Vergilendirilmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Yeşil, Ahmet, (2008), E-Ticaret İnternet Ortamında Ticaret, İstanbul: Kum Saati Yayınları.
- Yıldırım, Arif, (2013), Ülkemizde Elektronik Fatura, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı 386.
- Yükçü, Süleyman ve Gönen, Seçkin, (2009), Türkiye'de Elektronik Ticaretin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Uygulama Önerileri, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 23-2. 1-13.
- Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 433), 30.12.2013 Tarih ve Mükerrer 28867 Sayılı Resmi Gazete.
- Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 433)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Sıra No: 443), 30.12.2014 Tarih ve 29221 Sayılı Resmi Gazete.
- İnternet Satışı Yapan Mükelleflerin E-Arşiv Uygulamasına Geçiş Rehberi, 2015.
<http://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/download/> Erişim tarihi: 19.10.2017
<http://www.efatura.gov.tr/efkshakkında.html> erişim (04. 04. 2018).